Anul VI. Nr. 5—6 — 8 pagini 100 Lei — Timișoara 1—15 Martie 1945.

VREREA

Apare la 1 și 15 a fiecărei luni.

Director:
ION STOIA-UDREA

Direcția: Timișoara III. Str. Doja 12
Redacția: I., Str. Telbisz 2.
Administrația: I., Str. Lonovici 2.

TELEFOANE:
Direcția: 45—25 Redacția și Tipografia 50—03

Abonamente: 2000 Lei anual. Pentru întreprinderi 10000 Lei

UNIVERSITATEA DE VEST

de Ion Stoia-Udrea

S'au purtat atâtea discuții, s'a făcut atâta sgomot în jurul înființării acestei Universități, s'au rostit atâtea păreri, atâtea propuneri contradictorii, încât publicul mare se simte complect desorientat.

Un singur lucru însă s'a desprins clar din tot acest vălmășag de vorbărie, că Universitatea este categoric necesară și că trebuește făcută. Asupra acestui punct absolut toată lumea a căzut de acord. Discuția a început acolo numai, când s'a pus chestiunea cum să se facă.

Sau poate că nici nu atâta *cum* să se facă, ci mai îndată *cine* s'o facă. Căci pentru anumiți oameni nu Universitatea însăși era pe primul plan, ci dorința de-a o face dânșii, numai dânșii, și pentru dânșii.

De aceea, dela început încă, s'a căutat să se monopolizeze totul, și mai ales meritele, exclusive, pentru inițiativă și realizare. Toate le făcuse un singur om: Dl Sever Bocu, asistat firește de statul major național-țărănist din jurul d-sale.

Eforia Universității s'a constituit cu participarea, dela început hotărâtă, a aceluiaș grup, care polarizase apoi o seamă de cetățeni, mai mult sau mai puțin chemați, dar în orice caz binevoitori scopului lor. Au mai fost acceptați apoi și câțiva democrați adevărați, mai mult de ochii lumii și intr'o proporție, care în nici un caz să nu poată strica socotelile nucleului monopolizator.

Intretimp au pornit luptele pentru catedre. Aci lucurile s'au mai încurcat puțin în sânul grupării d-lui Bocu, din motivul că numărul catedrelor era mult întrecut de al celor cari se considerau neapărat îndreptățiți să le ocupe. Mărea najunsurile și faptul că nu toți acești autocandidați se simțeau în stare să înfrunte riscurile unui concurs liber și cinstit.

Și atunci s'a recurs la două mijloace destul de abil concepute. Intâi s'a pus problema atât de des ridicată a „bănățenismului". Această Universitate ființând în Banat, trebue să fie neapărat o Universitate Bănățană, ea trebue să reprezinte în toată splendoarea lui specificul local; Universitatea trebue încopciată în linia veche a înaintemergătorilor culturii Banatului; și alte formule din acestea, bine cunoscute din repertoriul regimurilor trecute, și cari trebuiau să facă evidentă concluzia, că la complinirea catedrelor să se țină seama în primul rând *de originea* bănățană a candidaților, menținând neapărat și permanent pentru aceștia un lot de 50% din catedre, indiferent de pregătirea și studiile celorlalți candidați, cari nu au avut fericirea să se nască între granițele acestei provincii.

A doua acțiune tactică a fost aranjarea catedrelor pe măsura exactă a candidaților favorizați. In loc să se ia ca normă, la stabilirea catedrelor și conferințelor, situația existentă și verificată dela celelalte Universități din țară, s'a lucrat cu totul aparte, fixând catedrele după cerințele și puterile candidaților preferați, omițând complect catedre importante și înființând în schimb altele cari nu mai există la nici o altă Universitate din țară. In felul acesta se credea că nu mai este posibilă nici o surpriză neplăcută, ca anumiți candidați să rămână pe dinafară.

Cu atât mai mult, întrucât Legea Invățământului Superior, in vigoare, le mai da un avantaj în plus. Complinirea catedrelor nu se face prin concurs, luând ca bază memoriile de titluri și lucrări ale candidaților, ci prin așanumite „comisii de chemare", alcătuite din profesori dela celelalte Universități.

Nu trebuia decât puțină atenție la alcătuirea acestor comisii și totul trebuia să iasă perfect, conform planului dinainte stabilit.

Intr'adevăr această „atenție" s'a și vădit la numirea comisiilor. Desigur că nu au putut fi numiți în comisii numai oamenii doriți de grupul d-lui Bocu, însă principalul era să fie strecurați acolo neapărat câțiva reprezentanți bine instruiți ai acestui grup, cari apoi să-i convingă pe ceilalți membri din comisie. Faptul că cei mai mulți dintre reprezentanții acestui grup, numiți în comisiile de chemare, sunt foști legionari de marcă, sau conducători antonescieni, a fost o simplă coincidență, fără nici un fel de însemnătate!

In felul acesta, însfârșit totul a fost pus la punct cât se poate de frumos.

Și atunci a venit crahul. Un ordin scurt al Ministerului a sistat toate lucrările și a trimis comisiile acasă.

Căci, însfârșit, lucrurile s'au dat în vileag, fără vre o putință de mistificare. Dl Bocu și grupul d-sale nu au urmărit înființarea unei Universități, fără vre un alt adaus adjectival, ci o Universitate croită pentru scopurile lor bine lămurite. O Universitate, care să constituie aci la granița apuseană a țării, o citadelă puternică a reacționarismului și refractarismului de dinainte de 23 August, cu porțile zăvorâte oricăror tendințe de democratizare adevărată.

Acum lucrările au fost reluate. De alți oameni. Cu alte vederi. Spre alte scopuri.

Eforia va fi radical schimbată. Stabilirea catedrelor făcută din nou, având ca normă situația dela celelalte Universități din țară. Iar comisiile de chemare epurate de elementele nechemate, și în acelaș timp obligate să ceară tuturor candidaților memorii de titluri și lucrări, și să țină cont de ele.

Și astfel, însfârșit, după atâtea alunecări și peripeții, Universitatea de Vest va deveni în curând o realitate, însă cu porțile pentru totdeauna larg deschise suflului nou de viață, puternică, democratică, a vremii noastre.

Iar tineretul, care va crește între zidurile ei nu va mai auzi îndemnuri la ură și ațâțări împotriva semenilor, ci numai lauda fraternității, întru spiritul cel adevărat al Științei, spre marile culmi ale viitorului Umanității.

Vechii maeștri bănățeni

C. Daniel — Portret de copil

Sărmanii bogați

de Petru Vintilă

Iubesc ruinele cari roesc ca tubele pe toate străzile;
Rânjetul lor mi-aduce aminte că și unii oameni mor
Molozul fumegând urcă pe mâini, către cer, vrăjile,
Pentru mila Nevăzutului mare și gol.

In blocul ăsta au stat câini cu relații până și cu Dumnezeu
Toate ușile au fost închise. Liftul urca în rai numai pe cei bogați;
Unde-i cerșetorul care-a venit eri pentru-o pâine și-un leu ?
Să râdă aurului din moloz și porcului, care-a fost și viclean și gras.

Unde-i strada cu sufletul cald ca un calorifer,
Să'nghețe casele noului sărac ?
Unde-s bogații care nu dau și nu cer ?
Buzele lor vinete nu vorbesc, inimile lor tac.

Sângele s'nghețat pe zimții unui pitac
(Nu mai e febra aurului care a odihnit în grămezi)
Scoală-te toamnă a orfanilor, scoală și vezi
A venit apă sărată in ochii celui sărac !...

Prin suferințe se clădește o lume nouă

de Silvio Guarnieri

Adesea n'am mai nădăjduit în poporul italian; il consideram prea răbdător, prea servil, prea plecat la compromisuri; așteptam dela el o mișcare de hotărâtă revoltă o răscoală de stradă care să se împrăștie în intreaga țară, decisă și violentă, fără grija piedicilor și a morții. Erau zilele primelor eșecuri în Abisinia, când cămășile negre cedaseră spre Macallé, era Guadalajara, erau dezastrele din Grecia și din Albania; lumea se oprea pe străzi și în piețe, se formau pâlcuri pe lângă chioșcurile de ziare, în așteptarea lui „Osservatore romano"; toți păreau că așteaptă fapte noi, sperate și totuși de nesperat, o schimbare neașteptată; și un aer de nouă libertate ne îmbrăca; vorbeam cu voce înaltă, aproape fără teamă, sau mai bine, cu tremurătoare nerăbdare, ca pentru a ne încerca puterea cu aceea a adversarului, turburați și mișcați simțindu-l absent, dispărut. Dar nimic nu survenea, criza era depășită și asupra noastră cădea din nou desamăgirea, scepticismul, ne blestemam și ne disprețuiam țara, gândeam să emigrăm, ca o salvare, să devenim cetățeni ai țărilor celor mai civilizate ori mai sălbatice, ne gândeam la Franța ori la America de sud, să plecăm și să uităm această blestemată prea antică civilizație italiană, care ne lua orice speranță de salvare. Nu puteam să uităm elogiile presei mondiale la înțelepciunea, la echilibrul, la bunul simț al lui Mussolini; acesta între răsbunări, amenințări, scurte violențe și surâsuri imediate, se arăta gata la compromisuri; ceilalți, gata de a ceda pe câmpul ideologic pentru pacea pe câmpul material, întăreau propaganda sa internă; și italienii, dezorientați, se lăsau târâți împotrivindu-se, dar fără o adevărată rezistență îndârjită.

Noi ne judecam poporul necopt, nepregătit politicește: Italia există de mai puțin de o sută de ani, și nu avea o tradiție sigură ca națiune. Francezul, englezul, spaniolul, aveau o fața a lor, un caracter al lor, o personalitate hotărâtă a lor; dar italianul? rând pe rând, socotit harnic și trândav, certăreț și potolit, cult și neștiutor; prea multe tradiții se imbucau în noi, acea a evului mediu creștin, a perioadei feudale și orășenești, a renașterii, a decadenței din 600 și 700, a Risorgimentului; și atâtea tendințe adunate și sărbătorite din timp în timp, ori înlăturate, nu se uniseră într'o hotărîtă continuitate evolutivă: contraste și desechilibre nu se dialectizaseră; Italia se formase într'un fel puțin cam repede și brutal, aproape neprevăzut; toți profitaseră de faptul acesta, dar altoindu-se pe viața aceasta comună fără o adâncă pregătire, fără o voință de complectă și încercată solidaritate. Și iată, acuma eram constrânși de evenimente să gândim că fascismul ne reducea brutal la umanitatea ideologică, ne constrângea într'o schemă de mediocru patriotism, prin care celălalte națiuni mai coapte trecuseră în secolele trecute, exasperatul său imperialism părea caraghios și întârziat în concertul european, dar poate nu puteam înlătura și această experiență; și chiar și ceilalți, dispuși la concesii, arătau că admit aparenta justețe a revendicărilor fasciste.

Câți clarvăzători din străinătate și din Italia, admirară cucerirea Abisiniei ca operă militară și politică de prim ordin; câți și astăzi, sunt gata să facă o precisă deosebire în activitatea lui Mussolini și a fascismului, distingând două perioade: înainte și după întrarea in războiu alături de Germania; și câți nu consideră acel gest drept o nebunie care a aruncat Italia în dezastru și în ruină, in timp ce, păstrând neutralitatea, ar fi putut nu numai să-și mențină locul ei de mare putere, dar și să îmbogățească și să-și fericească definitiv poporul. Astfel, pentru acestea, aceea ar fi fost unica, cea mai gravă greșeală a lui Mussolini, a unui Mussolini îmbătrânit și incapabil de a mai judeca cu claritate lucrurile, legat de Hitler fără posibilitatea unei mișcări de independență; și dureri, suferințe, moarte și disperare, care au lovit și lovesc Italia, ar fi fructul unei activități greșite, unei întâmplări și unui destin nenorocit.

Din fericire, timpurile noastre au, și au avut, destul eroic și excesiv, ca să constrângă și fascismul să se așeze pe drumul acesta, să apară, să se străduiască să apară, de indată ce nu putea să fie, eroic și excesiv. Pentru acei ușuratici judecători burghezi, criza actuală, acest contrast incurabil adouă lumi, nu există; ei se țin drept realiști și nu știu să vadă faptele; dar noi avem o experiență încercată și știm să vedem mai bine decât ei, și mulțumim fascismului pentru pseudoeroismul său, pentru neiscusința sa, pentru a ne fi aruncat în fierberea teribilă a unui războiu de distrugere, pentru a ne fi smuls din echivoc și pentru a se fi prezentat însfârșit celor mai buni dintre noi, întregului nostru popor, sub adevăratul lui aspect distrugător de valori. Au căzut deacum concesiile surâzătoare și binevoitoare ale lui Mussolini; sub masca sa de om înțelegător și milostiv, mereu dispus pentru calea de mijloc, și-a arătat adevărata față, aceea pe care istoria l-a constrâns s'o ascundă, de o tiranică violență, de o cruzime ignorantă, sângele său și gloria trecută a țării sale; Mussolini, Cezar de carneval, își asumă, însfârșit, o grozavă și dureroasă personalitate a sa, care îi convine mai mult; echivoca glumă, care plăcea împăciuitorilor se stinge acum în sânge și în oroare.

Acest final ne confirmă forța principiilor noastre, dă luptei noastre o vigoare și o certitudine deacum absolut validitată de fapte. In fiecare seară ascultăm radio Roma: ora luptătorului și a patriotului; ascultăm buletinul rezistenței partizanilor in Italia de nord; auzim de lupte, de sabotaje, de acțiuni curajoase, de morți eroice, cu strigătul libertății pe buze; dar auzim și de așezări distruse, de ostateci masacrați, de prizonieri impușcați pe marginea gropii săpate de ei înșiși; auzim de bărbați și femei țintuiți de stâlpii de telegraf și expuși zile întregi, de femei bătrâne și copii arși de vii in casele lor incendiate; și apoi de femei violate și trase în țeapă, și de torturi, de masacre, de cruzimi, de orori, de care italeinii nu s'ar fi crezut niciodată în stare. Astfel n'am rezistat degeaba în două zeci de ani și am luptat contra fascismului; am fost socotiți rând

Continuare la pag. 4

PLECAREA LUI MUCHILI

de Iulian Popa

Lui Dănuţ

In ziua aceea, nu am văzut pe Muchili deloc. Bănuiam că stă închis în casă, cum făcea altădată, când avea de rezolvat rebusurile, pe care i-le făcea seara, după ce el adormea, mama lui, Muchili cel mare, cum îi spuneam noi.

Eram o ceată de prieteni, care ne înţelegeam bine, pentrucă aşa ne întâlnisem, cu dorinţa înţelegerii. Eu, deşi trecut de jumătatea vieţii, nu renunţasem încă la tinereţe şi iubeam în taină pe Muchili cel mare, mama lui Muchili cel mic.

Pentru asta nici nu-i băgam de seamă toanele; le puneam pe seama oboselii sau a acelor întoarceri la copilărie, a cărui îndemn era tovărăşia noastră şi bucuria ei.

Lăsam deci timpul şi pe Muchili cel mic, care mă iubea ca pe un prieten mai mare, să rezolve incurcătura, în care mă prindeam tot mai mult.

La început, Muchili cel mare, s'a lăsat prinsă în joc, dăruindu-şi bucuria şi copilul ei şi mie, fără să se întrebe măcar, eu cine şi mai ales, ce eram pentru ea ?

Imi zicea Lohengrin şi râdea de acest nume ales de mine, fără să se gândească la simbolul, care într'o zi va descurca toate lucrurile mai puţin romantic decât povestea acelui Wagner pentru care avea atâta admiraţie.

Trecură aşa multe săptămâni, jocul nostru în trei era nevinovat şi nelămurit.

Seara după ce Muchili cel mic adormea, rămâneam cu Mama lui până târziu şi vorbeam şi bârfeam fără răutate, pe toată lumea fără deosebire. Apoi când ne despărţiam eram trişti, atât de trişti încât uitam tot ce am vorbit.

A doua zi, ne întâlneam în parc şi iar eram veseli. Mergeam spre şcoală, să îl luăm pe Muchili cel mic. Pe drum, vorbiam iară multe, era o îmbulzeală de gânduri, a celor răsfăţaţi de Zei şi de oameni, să nu aibe nici o grije. Muchili cel mic, ne înveselea şi mai mult şi ne apropia din ce în ce mai tare.

Intr'o zi, mergând între noi, mai liniştit decât altădată, când Muchili cel mare l-a întrebat, ce are de e atât de cuminte în ziua aceea, m'a prins de mână şi mi-a spus :

— Lohengrin dragă, eu am un gând pe care nu l-am spus încă nimănui. Il ştiu numai eu şi Dumnezeu.

Mai mult nu a vrut să spuie nici în ziua aceea, nici în zilele următoare. Abia mai târziu, peste vreo lună, pe când sta în pat, înainte de culcare, ne-a chemat lângă el şi apropiindu-ne capetele de al lui ne-a spus secretul.

— Când se va mărita Mamiţi, aş vrea să îi duc eu trena.

Câteva clipe am rămas toţi tăcuţi. O tăcere în care se puteau auzi gândurile. Avea dreptate Muchili cel mic, acolo va trebui să ajungem

Pentru mine tăcerea a devenit apărătoare, pentrucă iubeam pe acea creatură mică parcă mai mult decât până acum, pentrucă fără să cunoască legile oamenilor mari, avea undeva în căpşorul lui o orânduire, în care trebuia legalizată viaţa mea, intrată în a lor. N'aş fi putut să scot nici o vorbă şi m'am bucurat când a vorbit Muchili cel mare :

— Scumpul meu, copil, noi nu ne mai căsătorim cu trenă, pentrucă nu mai suntem tineri.

— Aşa ? Atunci uitaţi ce v'am spus.

S'a întors apoi dela noi, şi ne-a lăsat, unul în faţa celuilalt, încurcaţi şi puţin ruşinaţi.

Eram totuşi fericiţi, pentrucă cel mai nevinovat dintre noi, ne dăruia un gând despicat, pe care noi încercam să-l mai lăsăm în sâmbure.

M'am mirat totuşi că în ziua aceea nu îl văzusem deloc.

Ştiam că primise certificatul, întâiul lui certificat de elev, mai ştiam că este între cei dintâi din clasă şi nu înţelegeam, cum m'a putut uita, pe mine prietenul lui, căruia îi spunea tainele din şcoală şi dela joacă.

L'am întâlnit totuşi spre seară, după ce îl căutasem încă de două ori în după masa aceea.

Era trist. A doua zi trebuia să plece pentru vacanţă la Bunica lui, la o moşie departe, peste două dealuri mari.

Altădată era vesel când pleca, dar acum...

Destul de greu mi-a mărturisit motivul tristeţii.

— Ne simţeam noi trei atât de bine, acum, parcă văd că prin plecarea mea, tu vei veni mai rar pela Mamiţi, iar la întoarcere, poate vom fi schimbaţi...

M'a mişcat această mărturisire prietenească, pornită din nu ştiu ce râvnă conservatoare, pe care o au mai ales bătrânii, când li-se spune înţelepţi. L'am asigurat că în fiecare zi voi veni pela Muchili cel mare şi că la întoarcere vom fi iară trei şi poate chiar mai apropiaţi.

— Promite-mi că te vei muta la noi.

— Iţi promit.

Nu simţeam nici o greutate să-i fac promisiunea asta, care m'a uşurat, iar lui i-a pricinuit o bucurie curată.

Ne-am hotărât totuşi, ca a doua zi, când Ion Haiducul, unchiul său, va veni să îl ia, sa îi dăm o bătaie bună.

Am făcut deci planul; trebuia să îl prindem pe scări, să îl lovim de sus în cap cu lemne şi să-i aruncăm apă, apoi să ne năpustim asupra lui.

Ion Haiducul era un hălălău înalt şi, aşa cum îl cunoşteam eu, nu se putea supăra pe noi, nici dacă îi rupeam hainele, sau vre-un os chiar. Eu îl credeam un om bun, pentrucă era prietenul şi ocrotitorul tuturor măscăricilor din port şi cu această burtă-goală, nu se împrietenia nimenea care ar fi vrut vre-un folos, ci numai cineva bun. Este adevărat însă că un mare cioplitor în lemn, după ce îi cioplise formele capului, s'a oprit şi nu a mai vrut să sfârşiască lucrarea.

Spunea el că a descoperit o trăsătură a feţii într'o zi, după ce se ospătase cu el bine, o linie pe care nu o aveau decât oamenii răi. Dacă totuşi era bun acuma, era pentrucă era fără putere şi vagabond.

Cioplitorul în lemn, încerca să mă facă să cred, că dacă într'o zi va avea puterea în mână, va fi şi el tot aşa de meschin ca toţi oamenii ajunşi.

Eu totuşi nu l'am crezut, pentrucă îl ştiam pe Cioplitorul în lemn cârcotaş din fire.

Muchili cel mic încă îl iubea, pentrucă îi făcea jucării şi îl ducea uneori la plimbare să îi arate portul.

Totuşi am pus la cale căsăpeala lui Ion Haiducul, a doua zi, mai mult pentru a ne arăta într'un fapt concret, prietenia care ne unea, acum mai mult, când trebuia să ne despărţim.

Se vede însă că noaptea şi somnul, ne-au schimbat hotărârile.

A doua zi când m'am dus să-l văd, Muchili cel mic, ajuta pe mama lui să-şi facă bagajele. Când a sosit Ion Haiducul, l-a prins de cap, l-a răsturnat peste un scaun mare, apoi i-a spus :

— Merg, dar mă întorc mai repede, pentrucă îmi las câteva lucruri nearanjate.

Am plecat toţi patru. Muchili cel mic mergea de mână cu Muchili cel mare. Tăcuţi amândoi, nu erau nici trişti, nici veseli.

La colţul străzii ,câţiva copii, prieteni de joacă, au dat semnalul. Se ştia de plecarea lui Muchili cel mic şi toţi copiii de pe stradă s'au vorbit să-l salute. In câteva clipe, din toate casele ieşeau copii şi servitoare şi se apropiau de noi.

Muchili cel mic, era şi bucuros şi oarecum sfios de atâta dragoste.

— Ioane, nu am putea să mai rămânem până mâine ? — l-a întrebat el, pe Ion Haiducul, care părea singura autoritate, în atâta dragoste generoasă.

— Hai, să plecăm astăzi Muchili, a răspuns Ion, cu un glas care jumătate îndemna ,jumătate lăsa voinţa liberă.

Muchili a îmbrăţişat pe Mama lui şi pe mine, a făcut un semn vag, prietenos, copiilor şi a plecat.

După plecarea lui, m'am ţinut de promisiune. Am continuat să merg în fiecare zi la Muchili cel mare, iar într'o zi m'am mutat la ei.

FLUTURELE

de Alex. Jebeleanu

Omizile, să-i strângă podoabele uşoare,
Au ros atâtea fructe şi frunze foşnitoare
Şi uite, 'l-am în palmă. Să mi spui, ce pot ascunde
Desenurile-aceastea din linii mici, rotunde?

Un ochi parcă de faun sau amăgiri solare?
Pasteluri ireale, un drum pierdut, o cruce...
Pe harta încâlcită cu semne vagi, bizare,
Dacă-am pleca acuma, spre care ţări ne-am duce?

Trei copii

de Iosif Aldan-Moisi

Era în iarna lui patruzeci spre patruzeci şi unu.

Intâmplarea a făcut să-mi cadă în mână şi să fiu obligat să deschid o scrisoare expediată din Szeged din Ungaria la Orşova în România. Nu-mi amintesc de numele expeditorului, nici de al aceluia căruia îi era trimisă. Şi nici n'aş putea să reproduce textual conţinutul scrisorii; îmi aduc doar aminte, — şi asta se înţelegea clar din text, — că scrisoarea era trimisă de un copil ungur, unui alt copil român. Am mai înţeles din scrisoare că micul ungur se născuse la Orşova şi că din motive şi în împrejurări, despre care nu aminteşte, s'a mutat cu familia la Szegedin.

Urmează după aceea răscolirea, în cuvinte simple şi neprefăcute, a câtorva amintiri pe cari puiul de ungur le-a dus cu sine în buzunarele inimii, dincolo în Ungaria.

Ceva despre o minge bătută pe un maidan, despre căldura câtorva veri răcorite în apele Dunării şi despre nişte furişări duminicale cu barca până dincolo la Ada-Kaleh ca să se'ndoape cu rahat.

„... Ţi-aduci aminte frate..." Bizuindu-mă pe memorie, pot afirma că am văzut scris cuvântul „frate".

In ziua când am cetit scrisoarea cu pricina, pregătirile în amănunt ale unui conflict armat cu Ungaria erau pe terminate, strigăte de ură războinică se încrucişau în văzduh, iar în cancelariile diplomatice excelenţe în fracuri, cu feţe solemne, se pregăteau să dea semnalul carnagiului.

Şi iată că pe deasupra valului de ură comandată, doi copii, ţinând de două popoare incitate să se bată, se caută în amintiri, făcând să răzbească în timp o legătură sfinţită prin bătaia inimii lor.

Pildă pentru imbecilii cu mustăţi, cari îşi asasinau odraslele numai ca să-şi satisfacă vanitatea şovină.

Dar spune-ţi-mi dacă n'a fost legitimă cutremurarea mea la gândul că mai târziu aceşti doi copii se vor recunoaşte abia după ce-şi vor fi despicat burţile cu baionete.

*

Am cetit cândva într'o carte descrierea foarte amănunţită a unei lupte de cocoşi.

Uneori omul, ca să-şi satisfacă o neînţeleasă dorinţă de a vedea sânge, sau poate dintr'o tainuită pornire spre crimă, se mulţumeşte şi cu înfăţişarea mizerabilă a unei lupte dintre două galinacee nevinovate.

De pintenii fiecărui cocoş se înţepenesc vârfuri ascuţite de metal, apoi păsările ţinute cu amândouă mâinile se apropie până se ating ciocurile şi se asmut aşa până li se roşesc crestele. Apoi sunt lăsate libere şi, excitate astfel artificial, se năpustesc una asupra alteia smulgându-şi reciproc cu ciocul crestele şi sfâşiindu-şi piepturile cu pintenii. Până ce unul cade istovit, sau abandonează lupta fugind.

Rememorez descripţia sfâşierii absurde dintre doi cocoşi şi gândul îmi fuge din nou la scrisoarea copilului din Szeghedin adresată celuilalt copil, la Orşova. Şi nădăjduesc că n'au ajuns să-şi despice burţile cu baioneta. Ar fi păcat, căci azi n'ar mai trebui să-şi tăinuiască pornirile fireşti ale inimilor.

Cuvântul „frate" altădată scoţtit, azi e lozincă şi piatră preţioasă la fundamentul edificiului înfrăţirii în gând şi faptă a tuturor copiilor pământului.

*

Cam prin anul 1936, agenţii Poliţiei de siguranţă bat în miez de noapte la poarta unei case din Cluj. Li se deschide, intră în casă şi se opresc dinaintea patului în care doarme un copil de treisprezece ani. Dar nu zăbovesc. Micul Tyukodi e trezit cu brutalitate din somn sub privirile îngrozite ale mamei, şi silit să se îmbrace buimăcit. Tatăl încearcă să protesteze dar li se arată ordinul dela stăpânire. Secretul cercetărilor nu permite nici o explicaţie mai mult şi copilul e dus la poliţie.

Micul Tyukodi ştie dece a fost [...]dicat, dar tace. Intr'o dimineaţă [...] fost văzut predând un pachet „m[...]terios" unei fete, pe care, în[...] oamenii Siguranţei nu reuşiseră [...] identifice.

La poliţie copilul este purtat d[...] tr'o cameră în alta; peste [...] oameni cu feţe încruntate, cari [...] sborşesc şi trântesc uşile de hă[...] coridoarele. Undeva în apropiere [...] aud lovituri înfundate şi gemete [...] om care suferă. E impresionat, d[...] strânge bărbăteşte din dinţi.

E aproape unu după miezul nop[...] şi nimeni nu l-a întrebat o vorbă. [...] ţinut în picioare şi simte cum îl [...]ruie oboseala.

Deodată o brută coiţoasă se [...] pusteşte în cameră, îi prinde ume[...] şi îl scutură :

— Spune repede cui ai predat p[...]chetul !

Tyukodi deschide speriat oc[...] mari, dar buzele i s'au subţiat [...] strânsoarea gurii.

Urlete, ameninţări. Zadarnic. B[...]iatul tace de parc'ar avea gura p[...]cetluită.

Noaptea şi-o petrece ghemuit î[...]tr'un colţ pe podeaua unsuroasă.

A doua zi dimineaţa îl ia în p[...]mire un comisar tinerel, ferchezu[...] proaspăt. Il mângăie pe păr şi [...] zîmbeşte dulceag,

— Tu eşti Tyukodi, puiule ?

— Da.

— Am auzit că eşti elev de lice[...] în ce clasă ?

— A treia.

Simte cum prinde puteri; lum[...] parcă e mai frumoasă.

— In pachetul „acela" au fost d[...] sigur cărţi de ale tale; cine e fa[...]căreia i l-ai dat ?

— Nu-mi aduc aminte să fi d[...] cuiva vre-un pachet cu cărţi.

— Atunci cu altceva.

— Nici cu altceva.

— Totuşi încearcă să-ţi aminteş[...]

Dar micul Tyukodi nu şi-a ami[...]tit nici atunci, nici mai târziu. Ni[...] când a fost supus obişnuitelor to[...]turi, nici când a fost pus la se[...] în celula cimentată, ca să-şi „rev[...]zuiască conştiinţa" în singurătat[...] nici la rugăminţile mamei sale, ca[...] a fost lăsată să vorbească, chip[...]rile, între patru ochi cu el.

Incepuse să se stingă încet pe paie[...] celulei, când mama sa încercă să[...] salveze rugându-l să vorbească.

El i-a făcut semn să se aprop[...] cu urechea de gura lui.

— Nu pot vorbi mamă. M'ar ble[...]tema mamele altor copii pentru[...] i-am trădat. Mai bine mor împăca[...] Copiii de vârsta mea din German[...] sunt învăţaţi să strice pacea lum[...] Şi să ştii că dacă mor, pentru ast[...] mor : pentru pacea de mâine a tut[...]ror copiiilor din lume.

*

Aceste cuvinte ale lui Tyukod[...] copilul, mile-a povestit mama s[...] la un an după moartea lui, şi înţ[...]lesul lor adânc îl port şi azi în in[...]mă, aşa cum îl poartă toţi cei ca[...] l-au cunoscut, sau fără sa-l cunoa[...]că, au luptat pentru cauza pentr[...] care el a murit.

Tyukodi a învins, a învins spir[...]tul războinic, aşa cum cei doi c[...]pii, cel din Orşova şi cel din Szegh[...]din, au învins ura şovinistă.

Iată deci oridecâteori vorbesc de[...] pre copii, îmi apare înaintea ochil[...] icoana celor trei.

Alexandru Pop — Portret

ROBESPIERRE

de Romain Rolland

Tabloul XI.

Pe colinele dela Montmorency în ziua de 7 termidor (25 Iulie) 1794. O după amiază cu arșiță.

Un drum urcă din dreapta, în fundul scenei, traversează scena, în unghiu ascuțit, dela dreapta la stânga, și scoboară din nou în pantă lină spre dreapta în planul întâi.

Dela creastă spre fund, parcă ar domina valea, se desfășoară o câmpie întinsă, la marginea depărtată a căreia, se vede Parisul, ca un miragiu: cateva puncte ale orașului sclipesc, atinse de razele oblice ale soarelui care apune. In stânga, mărginind drumul pe distanță de câțiva metri, un grup de stejari, la marginea unei păduri unde se ghicește șerpuind o cărare îngustă.

Robespiere vine din dreapta, urcând în pași sprinteni ținându-și pălăria sub braț. Se oprește în vârful coloniei ca să răsufle. Privește în urma lui peisagiul și drumul. Inchide ochii uluit și sfârșit.

— R. — Căldură de jăratec —... Când închid ochii, văd roșu... Imi vine amețeală. (Se așează pe povârniș, la umbra grupului de arbori. Departe se aude glasul lui Simon Dublay care-l strigă, fără să-l numească: „Hei!... Aoo'...") Am scăpat de garda mea personală. Acum se neliniștește. Bietul Simon se crede obligat să nu mă slăbească nici un pas... Ei, să mă caute!... Simt nevoia să mă regăsesc în singurătate, cu Dumnezeu și cu Natura... să ies măcar pentru câteva ore, din atmosfera otrăvită a orașului... (Arată orașul cu capul)... Chiar prezența unui om de treabă, ca Simon, întoarce gândul spre specia omenească în care ne-a aruncat destinul, în această cloacă de nebunii și răutate... O oră de uitare... In mijlocul bătăliei?... Imi vine amețeală... Am urcat prea repede sub acest soare torid (închide ochii)... cât îmi sunt de scumpe aceste locuri! — De câte ori, chinuit de gânduri n'am căutat aici pacea și încrederea care mă părăsea... și lumina acestei zile, al cărei reflex mi se sbate sub pleoape 15 ani după... (tace un moment și gândește adânc). Aveam pe vremea aceia mai puțin de 20 ani. In aceste locuri am întâlnit pe Jean-Jaques. Nimic nu s'a schimbat. Doar arborii au crescut: acesta era pe-atunci doar un boschet. Se auzea urcând spre cer, ca azi, o ciocârlie... (privește cu ochii închisi în timp ce continuă). Stăteam aici, în acest loc... In fața mea, pe drumul pe care am urcat, vedeam venind filosoful. Era singur, în capul gol, puțin gârbovit, cu un buchet de flori în mână și vorbea cu jumătate de gură cu el însuși... (In timp ce vorbește se vede urcând pe drum un personagiu cu îmbrăcămintea și trăsăturile lui Jean-Jaques, și care repetă jocul de scenă și mișcările descrise de Robespiere. Insă R. având ochii închisi nu-l vede și-și continuă reveria cu jumătate de voce)... El nu mă vedea, era adâncit în visarea sa singuratecă. Și eu, care după cea dintâi privire l-am recunoscut, am rămas înmărmurit, paralizat... S'a oprit o clipă de colină ca să privească... Apoi a plecat, sprijinindu-se în baston și îndreptându-se spre cărarea care străbate pădurea... Trecuse pe lângă mine, a ridicat ochii — ochii minunați, căprui și voalați, care păreau a vedea înlăuntru — și i-a înfipt în adâncul ochilor mei...

(In acest moment, R. deschide ochii și vede în fața lui personagiul care-l privește... câteva clipe de tăcere imobilă... și care pornește mai departe: apariția apucă pe cărarea care se afundă în pădure și dispare... Robespiere, înmărmurit, rămâne câteva momente nemișcat, apoi încearcă să țipe, își duce mâna la gât, se svârcolește pe loc și însfârșit reușește să strige.)

— R. — (strigând) Simon!

(Vocea lui Simon îi răspunde la oarecare depărtare, se apropie și Simon Dublay se arată pe drumul din dreapta, zorit și șchiopătând).

— Simon D. — Insfârșit, Maximilian, te regăsesc. Cum ai dispărut așa, fără o vorbă? Nici nu-ți poți închipui cât sânge rău mi-ai făcut (observând adânca turburare a lui R.) Dar ce ai?... tremuri... ce sunt aceste priviri rătăcite?... ce cauți?... ce ți s'a întâmplat?

— R. — (silindu-se să se stăpânească) N'ai văzut, acum trecând pe drum?...

— Simon — Pe cine?.. N'au văzut nimic... Ba da, înaintea mea, unul care se plimba...

— R. — Ce înfățișare, avea?

— Simon — Pe cine?... N'am văzut... Nu m'am gândit decât la tine, și nimic altceva nu mi-a putut reține atenția... De altfel nu l'am văzut decât din spate... ba, acum mi amintesc... Părea a fi în vârstă. Imbrăcăminte demodată... Acum când mă gândesc, mi-aduc aminte... Se vorbește în sat despre un bătrân proscris care se ascunde, un filosof, unul din banda lui Caritat și a femeii Roland... Nu cumva l-ai întâlnit?... Mă repeď să dau alarma... Incotro s'a îndreptat?...

— R. — (oprindu-l cu un gest). Lasă... Dă-mi mâna... Sunt amețit...

— Simon — Așează-te aici! (îl conduce spre un trunchiu de arbore tăiat, la umbră)... Odihnește-te!.. După ce ai stat luni de zile închis în casă, soarele ăsta!... Arde câmpia.

— R. — (cu ochii închiși). Soare, tu care sorbi ferbințeală pământului, dacă ai putea tot așa sorbi și viața! acest vis urât...

— Simon. — Ce tot vorbești?

— R. — Viața... Ce-am făcut din ea?... Un lucru fără de 'nțeles. Sau: ce-a făcut viața din mine? Căci nu asta am vrut.

— Simon — Cine, mai bine decât tine, a știut să meargă drept spre țintă?

— R. — Intr'o revoluție, Simon, nu se merge niciodată așa departe, decât dacă nu se știe unde se merge.

— Simon — Tu nu ești omul care să nu știe.

— R. — Da, nu-i așa? Eu nu sunt dintre acei cari au norocul să trăiască zi de zi fără acest chin de a prevedea tot și de a-și aminti tot... Și totuși!... „Forța lucrurilor, Simon, ne conduce, poate, la rezultate la care nici nu ne-am gândit."

— Simon — La ce te gândești?

— R. — Mă gândesc la idolul meu din tinerețe, la Jean Jaques, dascălul și tovarășul meu. Cred că l-am înțeles când îmi spunea: că pe pământ nimic nu merită să fie cumpărat cu prețul sângelui omului, și că sângele unui singur om are mai mult preț decât libertatea tuturor oamenilor la un loc.

— Simon — Așa crezi tu?

— R. — Așa am crezut. Aceste cuvinte pline de frumusețe mi-au pătruns cândva, inima. Am jurat să-mi fac din ele lege, și să conving oamenii s'o aprobe. Dar nu sunt eu acela care acum trei ani am proclamat că, dacă legile fac să curgă sânge omenesc, dacă ele fac să se desfășoare sub ochii poporului scene de cruzime cu cadavre strivite, atunci ele vor face loc în inimile cetățenilor, ideii de dreptate și de nedreptate, ele vor face să încolțească în sânul societății prejudecăți feroce, cari vor produce altele și cari la rândul lor?...

— Simon — Atunci cine-a avut dreptate? Te desminți pe tine însuți?

— R. — Nu mă desmint. Forța lucrurilor a hotărât împotriva mea. Trebuia. Am făcut ce mi-a comandat. Dar e greu să-i servești de instrument.

— Simon — Dacă a trebuit, pentru salvarea Republicei, nu puteai decât să te supui; totul e deci bine.

— R. — Tu vorbești ca un soldat, Simon: tu ești fericit. Tu-ți descarci responsabilitatea asupra comandantului tău. Dar comandantul n'are cu cine-o împărți. El trebue să hotărască și să elaboreze singur ordinul, căruia trebue să-și conformeze modul de a lucra. Și acest ordin nu e întipărit în inima noastră. El ne este impus din afară. El trebue ales și scos, zi de zi, din nodul de șerpi al evenimentelor; zi de zi el se modifică, adaptându-se posibilităților momentului: acestea sunt, și așa se leagă verigile nemilosului destin. Nu-i putem scăpa; și când ajungem să vedem ce-a făcut destinul din noi, ce ne-a constrâns să facem, ne întrebăm înspăimântați, ce ne va mai cere să facem mâine.

— Simon — Ești obosit, Maximilian, te-a cuprins îndoiala. Dar noi nu ne'ndoim de tine. Increde-te!

— R. — Dragii mei prieteni!... E adevărat am avut un moment de oboseală. Și această întâlnire neașteptată...

Catul Bogdan — Portret

— Simon — Care întâlnire?

— R. — Nimic... A trecut... Simon, de-ar trece asta și pentru tine! Ca tot ce ți-am spus să se uite!... Să ne bucurăm de pacea acestei câmpii, de acest aur roșu al amurgului, de această lumină, care se revarsa, înainte de a dispărea odată cu noaptea, peste sălbatecа arenă care mă așteaptă.

— Simon — Mai ești decis să vorbești mâine în fața adunării?

— R. — Trebue.

— Simon — Fi prevăzător.

— R. — Adevărul și virtutea nu trebue să țină socoteală de niciun menajament.

— Simon — Nu călca armistițiul pe care Saint-Just l-a semnat pentru tine.

— R. — Nimeni n'are dreptul să semneze în numele meu. Eu nu închei armistițiu cu viciul.

— Simon — Socotești că Conventul te va urma?

— R. — Mă va înțelege. Restul aparține zeilor.

— Simon. — Zeii îmi inspiră prea puțină încredere. Aș prefera să te îngădui să-ți organizăm o pază înarmată.

— R. — Mă opun: aceasta ar întări acuzele de dictatură cari mi se aduc. Singura dictatură pe care o admit e aceea a puterii adevărului. Singura mea armă e cuvântul.

— Simon — Nesocotești tot ce se pregătește în ascuns, împotriva ta?

— R. — Nu trece cu vederea nici un amănunt al conjurației. Insă una din două: sau o voi nimici, supunând-o judecății întregii țări, sau nu merită să rămână într'o ordine de lucruri, în care dreptatea nu e decât minciună. Voi adresa mâine o ultimă chemare tuturor oamenilor cinstiți, fără a ține seama decă aparțin sau nu vreunui partid. Aceștia să răspundă!

— Simon — Aș prefera să-ți asiguri sprijinul poporului.

— R. — N'am încetat să iau învățăminte dela el. El e puterea mea.

— Simon — Ești sigur că poporul e alături de tine?

— R. — Eu sunt cu el. Dacă mă renegă, se reneagă pe el. Și dacă se renegă nu-mi mai rămâne nimic de făcut. Asta inseamnă că am trăit în zadar. Voi duce însă lupta până la sfârșit.

— Simon — Trebue să ne reîntoarcem. E ora când trece trăsura spre Paris. Să coborâm la han.

— R. — La casa aceea albă care se zărește de-aici?

— Simon — Da. Dincolo se vede, șerpuind drumul pe unde va trebui să treacă postalionul.

— R. — Nu sunt decât câțiva pași până acolo. Du-te înainte și reține locurile. Eu mai rămân câteva clipe. Nu vreau să pierd nimic din frumusețea acestei seri. Cheamă-mă când e timpul.

— Simon — Te las în paza acestei femei de treabă, care se apropie. (Arată spre o bătrână care urcă cu un coș în spinare, și pleacă pe drumul care coboară spre dreapta în planul întâi. Bătrâna se așează pe trunchiu alături de R.)

— Bătrâna. — Cu voia ta cetățene, îmi îngădui să mă așez lângă tine?

— R. — Așează-te măicuță. Coșul d-tale e greu; lasă-l jos cât stai.

— Bătrâna. — Nu dragul meu. Când dobitocul e obosit nu-i deshamă înainte de a-l băga în grajd. Legăturile acestea mă țin. Oh! șalele.

— R. — E greu urcușul cu o așa sarcină în spinare.

— B. — Eu sunt ca o furnică bătrână, obișnuită să-și târască povara.

— R. — De unde vii?

— B. — Din câmpul din vale. Am acolo un petec de pământ, și am fost să-mi adăp legumele. Pe căldura aceasta nu le pot nicicum mulțumi. Sunt mereu însetate, sărăcuțele. Trebue mereu să caut, să caut și iarăși să caut apa, care se strecoară printr'o crăpătură din fundul puțului. Din zori până seara târziu, alerg într'una.

— R. — N'ai copii care să te ajute?

— B. — Am avut nouă. Pe șapte din ei i-am căpătuit.

— R. — Unde?

— B. — In pământ. Pe ceilalți doi mi i-au luat, ca să ne apere ci-că de dușmani. Care dușmani? Cei dela răsărit? cei dela apus? Nu știu, sunt atâția. Dar dacă e vorba de mine, eu n'am nici unul. Dacă ar veni, m'ar scăpa de griji.

— R. — Vorbești de griji, râzând.

— B. — E atâta timp de când necazurile și cu mine trăim sub acelaș acoperiș încât ne cunoaștem și ne râdem in nas.

— R. — Sfântă înțelepciune a bordeiului, cât de mult te invidiez.

— B. — Ți-o dau fără bani, scumpul meu. Sunt gata s'o schimb cu o casă ceva mai mare și mai bine mobilată.

— R. — Cu mobilierul ai avea mai multe griji decât aici în mijlocul naturii.

— B. — Ce, natura? Pământul acesta? Desigur, când treci tu el se preface în catifea, ca să te ademenească, vicleanul —. Nu-l cunoști. Toată recolta din vara asta a ars. Am muncit în zadar.

— R. — Sărmană femee, ai parte de viață grea, dar nici a mea nu e de invidiat. Mângâierea noastră este de a ști că nimic din străduințele noastre nu se pierde. O ființă supremă veghează deasupra noastră.

— B. — Atunci, bunul Dumnezeu, a făcut o bună recoltă în vara asta! Ca de obiceiu. Nu cârtesc, dar îmbătrânește. A murit. Fiecare la rândul său.

— R. — Nu crezi în el măicuță?

— B. — Nu știu ce să zic. N'am nimic împotrivă. Nu strică să crezi puțin. Insă e mai bine ca stăpânul să nu fie de față când omul lucrează; cel puțin așa e sigur că lucrul se va face.

— R. — Iesă la necaz, gândul că există o viață mai bună, că sufletul e nemuritor, nu ne alină toate suferințele?

— B. — Un somn bun este deasemenea bun. Nu țin s'o iau dela început. Eu am muncit, nu mă pot plânge. Făcându-mi toate socotelile, am ajuns să mă obișnuesc cu gândul că am trăit. Insă trebue un sfârșit ca ei, cei tineri, să poată începe. Lor le trec acest coș al meu. Tu vrei să ți-l păstrezi pe al tău?

— R. — Eu nu-l dau până ce nu mi voi fi isprăvit lucrul.

— B. — Ei, da, tu nu ești grăbit! Va trebui s'aștepți sfârșitul timpurilor... Din partea mea, eu nu țin să iau pentru mine toate suferințele. Las partea lor celor cari vin după mine, și din plăceri și din necazuri. Rămâne din amândouă, pentru mult timp încă!

— R. — Noi ne-am străduit ca viitorul să fie mai bun decât prezentul.

— B. — Ar fi deajuns dacă ai putea face ca prezentul să nu mai fie atât de rău.

— R. — Pentru asta am și făcut revoluția.

— B. — Va să zică voi sunteți cei cari au făcut tărăboiul?

— R. — Dar, cetățeană. D-ta l-ai făcut cu noi. Toți împreună. Revoluția este opera noastră.

— B. — Nu, nu. Eu îmi am destul pe ale mele. Pe ale voastre nu le cunosc.

— R. — Oh! cetățeană, dar asta nu e frumos! Nu ne putem desinteresa de binele public. Omul nu trăește singur, vecinii trebue să se ajute între ei. Și pe acest pământ toți ceice suferă sunt vecinii noștrii. S'ar putea ca în satul dumitale să rămâi nepăsătoare față de ceiace a făcut Revoluția pentru d-ta, față de munca ei, de lupta ei?

— B. — Da, în multe adunări ținute în biserică la noi, câtiva buni de gură, ne povesteau că așa și pe dincolo. Ba câteodată mai venea dela Paris și câte un domnișor înțolit, care ne arăta lanterna magică. Ne spunea că lumea e pe cale să se schimbe. Lumea asculta, holbându-se. Dar nu s'a văzut nimic și lumea a'nceput să obosească. Nu mai sunt nobili și popi, dar arginții și lâna lor nu sunt ale noastre. Alți bogați le-au luat locul. Insă cei săraci tot așa au rămas. Și la drept vorbind nu sunt mulțumiți. La noi în sat muncitorii au refuzat să iasă la secerat.

— R. — (enervându-se). Da, vor lăsa să putrezească grâul și fânul, în picioare, mai bine decât să primească salarul potrivit, fixat de comitet. Ei nu sunt buni patrioți. Ei caută să se folosească de greutățile prin care trece republica. Dar dacă vor continua, să știe că vor răspunde de faptele lor în fața tribunalului revoluționar.

— B. — Lipsa lor se va resimți.

— R. — (a cărui enervare crește). Se vor aduce soldații la lucru și dacă va fi nevoie, și prizonierii de războí. Trebuie ca legea să aibe putere.

(Continuare la pag. 4)

Prin suferințe se clădește o lume nouă

Continuare dela pag. 1

rând amăgiți și fanatici, ușuratici și inadaptabili realității; dar eram prevăzători la ceeace trebuia să aducă fascismul. Dacă poporul nostru fu prea încrezător și naiv, dacă eram lipsiți de maturitate politică, acum ne formăm prin sânge și prin suferințe educația noastră; și e o educație de ură necesară: de ură nu atât împotriva unui dușman extern, cât împotriva unui dușman intern.

Fascismul e reacțiune, e opoziție în fața forței vii și răscolitoare a unei revoluții, care deacum înaintează hotărâtă pe drumul ei; rând pe rând fascismul se ascunde sub vestminte pseudorevoluționare, și vorbește de corporatism și de revoluție pacifică, ori își arată deadreptul o violentă realizatoare și se afirmă demagogic, energic să răstoarne societatea pe noi baze sindicaliste, ori, dacă îi convine, e gata a se declara apărătorul civilizației, al familiei, al religiei, al proprietății; orice mijloc i-e bun, dar fondul e mereu acelaș; se schimbă oamenii dar nu schimbă atitudinea: fii ai poporului ambițioși și rătăciți, ori burghezi, ori ultimii aristocrați pe cale de a găsi un nou rol politic, toți simt acea voință de-a comanda, de-a rezista cu orice mijloc la ceeace poate fi încă nedeslușitul avânt al poporului, dar care trăește în noi toți, ca forma socială a viitorului, nu economisesc ironie ori dispreț, gata, însfârșit, să se afirme drept singurii capabili să realizeze țelurile noastre, dar prin mijloacele lor: lume care trece, paiațe ale unei perioade de criză, neputincioși de-a împăca două lumi, pentrucă ceeace e destinat să apună, nu se poate topi în ceeace e pe cale să se nască: Mussolini, Hitler, Franco, bărbați născuți din popor, trădători ai poporului, pe care inzadar l-au lingușit, servi ai altor interese, convinși de o forță ce părea să aibă o valoare, îndârjită de presimțirea apropiatei catastrofe. Și chiar această iminentă decadență, această grăbire a revoluției ,a făcut ca fascismul să-și asume un oarecare aspect de eroism; pentru a se asemui adversarului, pentru a putea rivaliza cu el măcar pe câmpul luptei; dar nu reușește decât să fie crud.

Cu ochii umezi de lacrimi ascultăm ororile, violențele și masacrele, pe care fasciștii le împlinesc în Italia; de câtva timp plângem ușor, dar plânsul nu e pornit dintr'un sentimentalism resemnat și complăcut în sine: bucurie și pizmă, înduioșare și ură ni-l aduc în ochi. Mulțumim războiului acestuia, mulțumim fasciștilor; le mulțumim pentru orașele noastre distruse, pentru atâtea palate, biserici, monumente reduse la grămezi de moloz, pentru atâtea tezaure de artă reduse la pulbere mizerabilă, pentru atâția frați de-ai noștri martirizați și asasinați, pentru atâtea femei înjosite, desonorate, pentru bătrânii și copiii care inzadar au cerut milă. Pentru acestia, pentru atâta distrugere, fascismul se condamnă definitiv, ne lasă drumul liber.

Astfel își face poporul nostru educația politică; e pus să judece și să discute asupra trecutului; după atâtea suferințe, după atâta luptă, nu poate să învinovățească întâmplările durerii, nu poate să travestească în justificare în greșeală momentană, ceeace pentru el s'a arătat un nărav fundamental. Poporul italian s'a găsit la o răspântie a istoriei sale încă nedeslușite, la un moment decisiv al caracterului său ;de-o parte un ușuratec și corupător machiavellism oportunist, convingerea, că politica și cu dânsa morala și obiceiul, e un joc de abilitate confirmat de succes, că idealurile, convingerile, o hotărâtă lealitate în luptă, sunt greșeli de naivitate; de cealaltă parte, aceste idealuri, o pasiune revoluționară, îndârjită și aproape disperată, țintind un scop ce întrece însăși Italia, ce înțelege să se dedice întregii umanități. Intr'adevăr Italia s'a făcut din mici violenii și cu abuzuri machiavellice; Cavour se folosise de Mazzini și Garibaldi pentru a urzi, pe curata lor generozitate, foarte abileie sale combinații europene; și Italia arătase că se adaptează bine la această Europă coruptă; dar nu așa voiam noi să devenim europeni; pentru noi, mai mult decât vocea sa, contau acelea ale adversarilor săi; setea noastră de eroism nu s'a potolit în micul succes. Și învățătura lui Cavour a fost confirmată de Giolitti și însfârșit chiar de Mussolini, zeitate împăciuitoare a două lumi, a două epoci în contrast; dar nu mai era posibilă împăcarea, două Italii erau deacum, tacit, una contra celeilalte, și Mussolini a crezut în forța sa, a dat cu pumnul în masă, a spus că toate înșelăciunile sale precedente nu contau, că voința sa supraviețuitoare vrea să distrugă firea noastră cea mai adâncă și mai adevărată, sbuciumul nostru pentru un cuvânt nou ,pentru libertate. Și poporul italian s'a revoltat împotriva lui, și a arătat în noua hotărîre, caracterul său; dela nesiguranța a ajuns la cea mai disperată afirmație. Ce ne privesc pe noi astăzi ruine și morți, când chiar înțelesul cel mai înalt al acestor ruine și al acestor morți e pe cale de a se confirma și transmite în noi toți? când însfârșit simțim că civilizația și cultura noastră devin patrimoniul nostru omenesc cotidian, în afara micei ambiții de colecționari ce ne domina înainte ? Morții noștri revoluționari, dela Pisacane la Buozzi, mii și mii, sunt astăzi într'adevăr cu noi, și moartea lor găsește justificare în credința noastră, nu sunt episoade străini laterale, ci aceia, cari cei dintâiu au simțit și au individualizat adevăratul caracter ,adevărata forță a poporului lor. Deacum greșeala nu mai e cu putință : nici o formă de reacțiune nu mai poate găsi refugiu în Italia; o lungă experiență de douăzeci de ani a culminat în tragedie, aceasta e legată de cealaltă; reîntoarceri nu sunt posibile.

I. Podlipny — Portret

La 26 Iulie 1943 ne-a deziluzionat : îndepărtarea lui Mussolini din partea regelui, naturalul și resentimentul său complice de până atunci, ni s'a părut un final lipsit de eroism al unei perioade netrebnice; așteptasem un avânt al poporului, încă odată sperasem să vedem mulțimea în piețe, chiar și desarmată împotriva mitralierelor. Cunosteam poporul nostru, civilizat, potolit, înțelegător, cutenitor; ne temeam de-a nu fi deacum definitiv desfrâmat, incapabil de vigoare și revoltă, dar era încă odată înșelat de pace, de o cale ușoară spre liniștea unei pașnice existențe. Mussolini reapare pe scenă, vrea să se mai impună odată, fascismul în criză de lașitate vrea să folosească biciul; și, cu arme însfârșit egale, italienii se împărțiră : de o parte revoluția, de cealaltă reacțiunea. Bărbați, femei, copii, bătrâni, toți suntem azi uniți în luptă; în Italia de nord, nimeni nu i-a chemat, ei au venit și din spate îi împinge un popor întreg. Nu este aceasta o luptă de independență, de supremație între două popoare, e o luptă civilă, o luptă de convingeri și ideologii. Dacă e ură față de cotropitorii germani, e și mai mare față de fasciștii, cari colaborează cu dânșii. Noi nu putem uri un popor, ci tendința care mișcă acest popor.

Astăzi, în Europa, germanii sunt identificați cu fascismul; și noi mai bine decât oricine altul putem să pricepem pricina disperatei lor situații. Italia s'a format aproape paralel cu Germania ca națiune, și în fața Germaniei a apărut totdeauna mai umilă, a fost mereu disprețuită de aceasta ; ceeace Prusia a isbutit prin hotărâtă violență, impunându-se Europei, Piemontul a obținut prin viclenii și rugăminți, aproape cerșind. De un secol și jumătate Germania înaintează cu forța armelor sale, poporul său a fost educat prin fapte la respectul și admirația violenței, succesul i-a fost totdeauna prezentat ca fructul brutalității; și Europa a confirmat și legalizat mereu. Germania n'a avut revoluții, ci doar parodii de revoluții : puținii idealiști disperați s'au sacrificat, convinși de-a păși împotriva curentului; triumfătorii au obișnuit massa să-i considere drept ridicoli, rătăciți; devierea revoluției în imperialism s'a făcut fără dificultăți. Deaceea, astăzi Germania reprezintă reacțiunea : poporul ei a fost trădat de succesele unei caste, de o convingere, și e constrâns să suporte toate consecințele, să ajungă până la extrema limită a tragicei experiențe, e constrâns să dispară, să fie distrus ca popor care reprezintă o asemenea tendință; pentru a găsi mai târziu o altă formă. Italia nu : chiar slăbiciunea ei se relevă astăzi o forță, Italia modernă formată între revoluții și reacțiuni, poate alege astăzi, și e pe cale de a alege; deabia astăzi își autodefinește propria formă, și în spasm propria-i educație. Deacea Italia combate în germani ceeace era să fie propriul ei păcat; luptă împotriva germanilor pentru că sunt fasciști, potrivnici mișcării sale decise spre libertate.

Italia e unul din popoarele cele mai sărace ale Europei și din cele mai suprapopulate; nivelul tehnic și intelectual al locuitorilor săi e ridicat; e deci în mod natural gata la revoluție; în Europa reprezintă o forță proletară; dar pentru a contribui la revoluția europeană e necesar înainte de toate să devină în interior o forță revoluționară. Fascismul voise să domine și să constrângă o asemenea forță; dintr'un popor firesc înțelegător și potolit voise să facă o clasă dominantă; din italianul, care a emigrat în fiecare țară și în fiecare țară a lucrat și a construit, și adesea acolo și-a creat o familie și s'a făcut stimat și iubit, el a vrut să facă un opresor neîndupleca t; dar italienii au în firea lor însăși capacitatea aceasta de adaptare, care le dă putința de-a desființa limite, neînțelegeri, hotare. Tocmai deaceea ei pot să devină, în Europa și în lumea întreagă, un ferment viu de unitate și egalitate. Prea multe imperialisme, prea multe șovinisme, prea multe vânturi naționale există încă, și despart diferitele popoare, și aceasta e fascism : această convingere de superioritate față de alții, superioritate care nu e reală, pentrucă încearcă să cere impunerea externă și uzează de violență; și fascism mai e și oportunismul, care se pleacă să suporte și ceeace e rău, despre care e convins că e rău, din dragostea de liniște, din scepticism. Pe el însuși, pe propria carne, poporul italian a experimentat aceasta, și a devenit un exemplu pentru Europa, prin propria suferință; prin propria rebeliune a arătat riscurile curteniei și forța de-a găsi o ultimă, dar decisivă salvare, smulgându-se și condamnând pe cel care încercase să-l corupă, și să-l trădeze. Nu noi puteam să ne bucurăm de o Italie neutră, îmbogățită și satisfăcută, condusă însă de un fascism bucuros de propriul machiavellism transformat în regim patern și afabil; aici se juca soarta a secole întregi; am fi rămas într'adevăr corupți și îndepărtați dela cursul celei mai vii istorii a noastre; mai bine străbătuți de orori și distrugeri dar încă vii într'o speranță, valoare vie pentru umanitate. Deaceea simțim fascismul ca un produs al nostru, negativ, dar care ne-a constrâns să aruncăm orice trândăvie și însfârșit să ne asumăm demnitatea noastră de oameni. Pe noi, pentru noi s'a împlinit o experiență și prin noi a devenit învățătură; în ea au naufragiat germanii și se afundă oribil într'o autodistrugere; nouă, faptul că am respins orice compromis, ne dă forța de a crede hotărât în revoluția pentru o nouă solidaritate umană.

ROBESPIERRE

Continuare dela pag. 3

— B. —Poate fi. Dar dece legea nu e cu noi ?

— R. — Legea e pentru toți. Toți au obligațiuni.

— B. — Noi credem însă că mai bine ar fi dacă cei săraci ar avea cele mai multe drepturi.

— R. — (potolindu-se). Ai dreptate, și eu gândesc la fel ... (emoționat). Oh! Cetățeană, câtă strădumță de a clădi pe ei, de a clădi pentru cei săraci, pentru Republică. Noi știm că adesea Revoluția n'a fost pentru cei bogați decât un prilej de câștiguri nedrepte, de acaparări, de cămătărie, de înșelăciuni și furturi. Noi știm că adevărații prieteni ai Revoluției, cei cari s'au dăruit fără a sta pe gânduri, sunt cei săraci, țăranii și muncitorii, victimele îmbogățiților. Noi îi apărăm. Dar ei nu văd că, în păienjenișul de dușmani, de cari este înconjurată Republica, noi trebue să le cerem lor, săracilor, prietenilor noștri, sacrificii și compromisuri cu cei bogați, de al căror ajutor are nevoie Patria, pentru a se apăra împotriva regilor și armatelor lor? Vrând nevrând trebue să facem front unic cu bogații, — căci în acest moment e vorba de viața sau de moartea unora ca și de a altora, de Franța, de tot, de puținul pe care am reușit să-l clădim pentru Republică ... Mai târziu, când Patria va fi salvată, Revoluția își va relua mersul, ea va fi câștigat mai mult decât o bătălie. ea va câștiga altele, mai mari, cari vor fi ale poporului. Dar mai întâi trebue să trăești, și ca să trăești, să învingi. Fii liniștit!

— B. — Eu, eu n'aștept nimic. Eu am răbdare ... Însă ceilalți, ei sunt grăbiți, după ce au auzit atâtea făgădueli ! Căci după cum se zice, ce-i al tău valorează mai mult ... Nimeni nu mai crede în v e i a v e a cu care vor să ne ducă de nas domnii dela Paris. Intrebarea e : „La urma urmei ei ce fac ? Își pierd timpul certându-se. Că pierd unii și câștigă ceilalți, asta nu ne-ajută cu nimic. De fiecare dată noi pierdem.

— R. — Ești nedreaptă, măicuță. Îi bagi pe toți în aceiaș oală ?

— B. —. Lumea-i confundă. N'ajungi totdeauna să-i recunoști. Cândva îl aveam pe bunul Marat. Și mai era Robespierre. Dar e mult de când n'a mai făcut nimic pentru noi.

— R. — Se spune totuși că acum câteva luni el ar fi promis să împartă săracilor ceeace s'a luat dela suspecți.

— B. — Ei da ... E ușor să promiți ! Dar nu s'a văzut nimic din tot ce s'a promis.

— R. — Probabil că nici el nu poate face tot ce-ar vrea.

— B. — Da, probabil ... Atunci, nu-i așa ? n'ar fi mai bine ca fiecare să se ocupe de treburile lui și să lase pe cei dela Paris să se descurce singuri ... Nu-i adevărat ? ... S'ar părea că asta te mișcă.

— R — (trist) Da, măicuță, mă gândeam ei ... M'am înșelat când am crezut că aș putea uni pe toți oamenii de bună credință ...

— B. — Asta se va face, poate, mai târziu, mai târziu, copilul meu ! Liniștește-te, noi nu vom mai fi aici când asta se va face ... Lasă dacă asta se va face când noi nu vom mai fi, tot n'am câștigat nimic ! . . Dar sunt sigură că în ce te privește, numai gândul că asta se va face, chiar fără tine, îți ajunge !

— R. — (surprins). De unde știi asta, măicuță ? Mă cunoști deci ?

— B. — (răutăcios) Poate că tu însuți îi cunoști pe acest Rosebpierre, nu ?

(Schimă un surâs de afectuoasă înțelegere. De departe se aude Simon chemând).

V o c e a l u i S i m o n. — Maximilian !

(Robespierre se ridică și pleacă).

— C o r t i n a —

Trad. de Iosif Aldan-Moisi.

POEM

de T. Nicolaie

De-un timp ascult tot mai mirat
tăcerile de-afară. Mă'ntreb:
— în mine ceva s'a schimbat,
de mă'ntristară, dureri străine
lacrimi ce n'au curs.

Uși se închid, uși se deschid,
pe fața apei niciun rid
nu arată ceasul de trecere
al Marelui Zeu.

Pe mobile praful apasă greu.

In moarte'ngenunchiată stă clepsidra
și deslânate clipele plutesc în aer.

Momâi cuminți înșiruite'n rugă
cădelnițează largi tăceri alunii.
Un țap sălbatec s'a oprit din fugă
și-și curăță copita'n crița lunii.

VLADIMIR MAIAKOVSKI

de Alexandru Jebeleanu

Vorbind despre Vladimir Maiakovski, Lew Kassil, unul din cei mai de seamă critici ai literaturii sovietice, scria: „istoria n'a cunoscut pe adevăratul poet, până la el." Este desigur o afirmaţie îndrăzneaţă pentru un critic, dar cu toată îndrăzneala ei, nu poate să ne surprindă. Fiindcă Vladimir Maiakovski a fost un poet în deplinul înţeles al cuvântului. Şi nici un dăltuitor de versuri n'a reuşit să-şi identifice viaţa atât de mult cu poezia şi să creadă atât de intens în lirica sa, ca Vladimir Maiakovski. Din anul 1913, când împreună cu alţi poeţi ruşi, scoate primul volum de versuri în spirit nou, în care publică îndrăzneţul manifest pentru lichidarea trecutului şi a traditionalismului, făptura uriaşă a lui Vladimir Maiakovski, n'a cunoscut odihna. Preconizatorul revoluţiei sovietice, aleargă din oraş în oraş, ţine îmbujorat de entuziasm conferinţe patetice şi explică tuturor noul orizont al artei: strigând, gesticulând şi replicând cu o spontaneitate uimitoare, care captiva auditoriul.

Dar să ne oprim la poezie. Vladimir Maiakovski a creiat poezia — viaţă. Prin miezul versurilor lui nu trec numai undele limpezi ale lirismului, ci fiecare silabă este străbătută de clocotul interior al poetului, ce trăeşte viziunea unei lumi noui. O lume pe care o simte crescând în inimile tuturor oamenilor şi care nu putea fi realizată, decât prin revoluţie. Căci, poezia pentru Maiakovski n'a fost mijlocul de căutare a unor orizonturi estetice, generatoare de emoţii gratuite, ci o formulă de exprimare a lăuntrului său, zguduit de puternice tensiuni—cum singur mărturiseşte într'o poezie, în care de altfel se poate distinge şi orizontul artei sale:

„In sufletul meu — nici un fir nu
e nins — şi bătrâneasea blândeţe i-e străină.
Tunând peste lume cu basmu-mi încins
trec, frumos,
cu tinereţea-mi de mână.
Gingaşilor!
Voi puneţi iubirea în violine.
Asprii o pun în fanfară.
Dar nu vă puteţi întoarce lăuntrul afară,
Ca să rămâneţi doar gură ca mine!"

Iar sufletul lui Vladimir Maiakovski sau „lăuntrul", cum îi spune el, pe care a putut să-l „întoarcă afară", ce era pus în slujba masselor, era sinteza năzuinţelor sovietice. Marele poem „Cum vorbim despre Lenin", oglindeşte într'o largă măsură credinţa în statul socialist:

„O, vremuri, voi începe astăzi povestea lui Lenin.
Şi nu fac asta ca să ne împuţinăm durerea,
Dar e momentul astăzi, suferinţa crâncenă
Să devină un doliu conştient şi limpede.
O, vremuri, faceţi să răsune din nou frazele lui Lenin.
Avem oare dreptul să ne înecăm în bălţi de lacrimi
Când Lenin este mai viu, decât orice om viu?
Inţelepciunea lui — iată forţa şi armele noastre.
Oamenii? Bărci rămase pe uscat,
Iţi trăeşti viaţa
Şi mii de scoici
Ţi se lipsesc de lături.
Şi 'n urmă, după ce ai străbătut furtuna nemiloasă,
Te aşezi mai lângă soare.
Să-ţi netezeşti barba verde de alge,
S'o cureţi de mâzga meduzelor gălbui.
Eu, eu mă netezesc la lumina lui Lenin,
Ca să pot brăzda înainte revoluţia.
Mă tem de aceste stihuri ce-mi stau cu sunetele în faţă,
Aşa cum te fereşti, copil, de un prefăcut.
Aureola lor
Mi-e frică
Să n'ascundă
Adevărata, omeneasca, înţeleapta,
Imensa frunte a lui Lenin."

Şi mai departe continuă Maiakovski cu rezonanţe profunde:

„Dar nu-s în stare să opresc nici una,
O ce sărac mi-e atelierul vorbelor!
De unde s'o iei pe cea mai potrivită?
Avem cu toţii şapte zile,
Avem cu toţii 12 ceasuri,
Nu trăim niciodată dincolo de noi,
dincolo de marginea vieţii.
Moartea nu cere niciodată scuze."

Am putea afirma, că foarte puţini l-au cunoscut pe Lenin, aşa cum l-a cunoscut Maiakovski. Splendidele sale versuri închinate lui Lenin, merită să fie citite şi numai pentru a desprinde din foşnetul lor, trăsăturile spirituale ale marelui geniu politic. Iată cum sfârşeşte Maiakovski acest poem, scris la moartea lui Lenin:

„Astăzi inimile ne îngheaţă
de o mâhnire dreaptă şi adâncă.
Astăzi îngropăm
pe cei mai pământean din câţi au călcat vreodată pământul.
Pământean,
dar nu dintre cei ce nu văd dincolo de lungul nasului.
Privirea lui a cuprins întreg pământul,
ochii lui au văzut tot ce a rămas nevăzut timpurilor."

„Cel mai pământean din câţi au călcat vreodată pământul" sau „privirea lui a cuprins întreg pământul, „ochiul lui a văzut tot ce a rămas nevăzut timpurilor", sunt versuri care spun mai mult decât miile de studii ce s'au scris despre Lenin.

Dar Vladimir Maiakovski a fost un poet adânc frământat de viaţă. Pe lângă credinţa în statul sovietic, Maiakovski a suferit multe desamăgiri şi zguduiri interioare, care au rămas întipărite în versurile sale. Astfel poezia lui Vladimir Maiakovski, primeşte în unele locuri o notă stranie. Zbuciumul său interior ajunge până la cea mai înaltă treaptă a vieţii omeneşti: moartea. Şi poetul călit la flacăra revoluţiei, nu se teme de moarte. Moartea înseamnă pentru el un punct pus la sfârşitul unei vieţi. Redăm aceste minunate versuri, care dovedesc toată forţa sa lirică:

„Pentru cei care îmi plac,
Sau mi-au plăcut vreodată,
păstraţi — icoane — în a sufletului grotă,
ridica-voi astăzi, ca pe o cupă de vin,
propriul meu craniu cu versuri pline.
Mă năpădeşte gândul tot mai des.
Să pun punctul glonţului
propriului meu sfârşit pe vecie.
Poate deaceea mă şi grăbesc
să dau concertul acesta de-adio,
Memorie! In a creerului sală, adună
pe cei care mi-s dragi, cât mai mulţi.
Din privire în privire râsul să curgă.
Să îmbrăcăm noaptea în fastul fostelor nunţi.
Din corp în corp veselia s'o vărs am să caut,
ca să nu se uite noaptea desfătării.
Căci astăzi am să cânt din flaut
Din propria mea şira-a spinării".

La 14 Apirlie 1930, Vladimir Maiakovski a satisfăcut gândul care l-a năpădit atât de des: şi-a găurit craniul cu un glonte de revolver, punând astfel punctul glonţului propriului sfârşit.

„Cine nu cunoaşte nimic despre Uniunea Sovietică, să înceapă prin a-l citi pe Maiakovski" — scrie într'una din cărţile sale Mareşalul Stalin. Indemnăm şi noi publicul românesc, dornic de a cunoaşte sufletul poporului sovietic, să citească poezia lui Vladimir Maiakovski, care oglindeşte, ca nici o altă operă, frământările acestui popor în drum spre adevărata lumină.

(Notă. — Traducerile sunt luate parte din „Curentul Literar", publicate fără indicarea traducătorului, parte din „Veac Nou" făcute de dnii Geo Dumitrescu şi S. Grievici.)

Aurel Ciupe — Schiţă de portret

INNOIRE

de Iulian Potra

Oameni,
vâna de aur a secat!
şi forţa braţelor spre
alte munci va trebui
s'o încordaţi.

Dar, oameni, alegeţi-vă
noua trudă,
cumpăniţi-i utilitatea
cu frumosul;
şi de vreţi aur
sa nu mai coborâţi
in mizerabila
întuncime

O, oameni sbuciumaţi,
voi n'aţi ştiut
să culegeţi aurul
din razele de soare;
fricoşi, aţi coborît
în întuneric
şi-aţi scos
un aur mai murdar
decât pământul negru.

Oameni,
vâna de aur a secat!
Părăsiţi-i imaginea
şi creaţi-vă o nouă ţintă,
pe care să n'o spurcaţi
în scrâşnetele negre;
ci impletiţi-o
din iubire, din viaţă
şi din
raze de soare.

SERGEI PROKOFIEW

de Zeno Vancea

Unul din fenomenele cele mai caracteristice ale evoluţiei muzicei ruseşti, este numărul mare de inovatori, de compozitori revoluţionari.

Dacă în alte ţări nu au lipsit desigur revoluţionarii muzicali, care la un moment dat au dat o altă întorsătură evoluţiei muzicale, provocând o radicală schimbare de stil, totuşi în general evoluţia, transformarea stilurilor, s'a făcut lent prin contribuţia unui mare număr de compozitori împărţiţi chiar pe mai multe generaţii. Şi mai întotdeauna, acest şir lung de compozitori, dintre cari fiecare a contribuit cu aportul său personal, fie în domeniul mijloacelor de expresie, fie în cel al formei, sau tehnicei compozitorice, au fost urmaţi întotdeauna de o mare personalitate de sinteză, care a centralizat toate eforturile individuale disparate şi a reprezentat ultima treaptă a perfecţiei muzicale în cadrul stilului epocii sale, atât ca forţă expresivă, cât ca şi formă arhitecturală sonoră.

In muzica rusească au lipsit până acuma personalităţile de sinteză; au abundat însă întotdeauna revoluţionarii, care au schimbat stilul muzicii dela o generaţie la alta.

In acest sens a fost revoluţionar Glinka, care după naivele, diletantisticele încercări folkloristice ale antecesorilor săi, a creiat dintr'odată stilul operii şi al muzicii simfonice ruseşti, revoluţionar a fost şi Dargomisky, iniţiatorul naturalismului muzical, revoluţionar până la o anumită măsură au fost mai toţi membrii din „grupul celor 5" prin poziţia şi atitudinea lor faţă de formele inveterate ale muzicii apusene. Dar revoluţionar a fost mai ales Mussorgsky, a cărui muzică a iniţiat stiluri noi chiar şi în alte ţări, (impresionism, expresionism), precum revoluţionar a fost şi Scriabin, primul care a spart cadrele tonalităţii şi a ajuns la atonalism.

Acest şir de revoluţionari continuă până în zilele noastre prin Prokofiew şi Stravinsky. Personalitatea atât de complexă şi însemnată pentru destinele muzicei de azi a lui Stravinsky reclamând un studiu aparte, ne vom ocupa în studiul de faţă numai de Prokofiew.

Sergei Prokofiew a debutat în anii premergători marei revoluţii sovietice. In timp ce în Rusia şi în Apus, romantismul a ajuns la ultimile sale efervescenţe, la o subtilizare şi complexitate armonică care a înăbuşit toate celelalte elemente ale muzicii, Prokofiew este unul dintre cei dintâi compozitori care se întoarce la melodie, care purificată de balastul armonic, devine iarăşi elementul esenţial al expresiei muzicale.

Compoziţiile sale — folosind o analogie din domeniul picturii, fac impresia unui desen în tuş pe fond alb, în timp ce contemporanii săi ruşi sub puternica influenţă a lui Scriabin se întreceau în rafinamente armonice dând întâietate culorii faţă de desen.

Păstrând vechile forme arhitecturate, Prokofiew a reuşit să creieze un nou stil prin substanţa nouă a melodiei, printr'o vigoare ritmică de mare forţă şi printr'un nou conţinut emotiv.

A cultivat toate genurile muzicei cu un egal succes şi c'o egală îndemânare tehnică: lieduri, compoziţii de pian, muzică de cameră, concerte pentru pian şi orchestră, lucrări simfonice, un balet, şi mai nou, o operă cu subiectul luat din celebrul roman al lui Tolstoi „Războiu şi Pace".

Prokofiew este unul dintre cei dintâi compozitori care s'a descătuşat din înăbuşitoarea şi maladiva atmosferă a romantismului decadent şi care a încrumat muzica, — în aceasta rezidă caracterul revoluţionar al muzicii sale, — pe o nouă cale de vigoare, claritate şi mare expresivitate fără exces de sentimentalism.

In mod firesc lucrările sale atât de deosebite de stilul romantic, au fost repudiate la început ca primitive şi barbare, iar duritătile armonice, precum şi asprimea uneori, ale structurii sale contrapunctice au fost calificate drept lipsuri de gust şi rafinament muzical.

El este unul din primii compozitori care a renunţat în parte la sistemul tonal funcţional, înlocuindu-l cu un sistem de armonii neutre, întrebuinţate uneori numai ca o amplificare sonoră a melodiilor, fie ca postament, ca fond pentru reliefarea cât mai plastică a melodiei, utilizând in acest scop combinaţii armonice bi s'au politonale.

Gândirea sa muzicală nu este nici lineară, nici politonală ca a lui Stravinsky, ci cu toată factura uneori contrapunctică a lucrărilor sale, muzica sa are caracter eminamente omofon, cu un rol cu totul preponderent al liniei melodice care deşi tonală, nu este robită substrucţiuni armonice.

Mâinile mele

de T. Nicolaie

Mainile mele sunt vrăjite unelte:
scriu cântece pentru adormit copii,
cu ele trezesc vânturi, molcomesc furtuni,
chiem ploile şi tai palate din hârtii.

Mâinile mele mângâie tăcerea
şi culeg gândul adunat cu sârg în cărţi;
dau vieaţă umbrelor şi farmec viselor,
deschid drumuri spre minunate părţi.

Coliba mea e ultima sub zare.
au ridicat-o mâini pioase lângă cer,
ca în tăcerea ei să migălesc un vierș
când din adânc potrivnice chiemări mă cer.

POETUL MIHAI BENIUC

de Pavel P. Bellu

Ca să fixezi pe poet, îţi trebue lumină multă şi reflexe feruginoase. Va trebui să cobori între file vaerul copacilor fără frunze şi seceta stâncii golaşe. Şi va trebui să plângi cu flautul rece al peşterii şi'n gongul ei, adânc, să asculţi burghiul apei tăind drum spre frumuseţi primare.

Greu ai să afli paleta care să certe lumina şi s'o supună. Deaceea va trebui să rupi din tine coloarea şi s'o împrumuţi. Poate afli ceva sânge, ceva rugină şi patru stropi de senin. Cu ele, descântându-le dibaci, ai putea închega un portret.

Singularitatea luminii să ţi-o pui din capul locului. Cu unghiul sensibil al umbrei de după cuvânt, ai putea găsi a t i t u d i n e a. Acest unghiu e totdeauna propriu şi omul care va încerca să fure meşteşugul, îl va lua fără acest cifru, care, pe drept cuvânt, îşi păstrează cheia în sânge. Mai mult: uneori şi poetul uită cheia cifrului. O uită, sau n'o poate folosi în meşteşugul cuvântului. Şi atunci, poetul învârteşte din sunet numai o cochilie, goală, searbădă, ca o casă uscată de melc. — Criticul spune că poetul a căzut în „manierism".

Mihai Beniuc a trecut odată printr'o mare groază de manierism. Motivele reveneau, expresiile călcau în paşii altora, ce-şi lăsaseră mai înainte urma prin zăpezile poetului. Şi atunci, poetul s'a scuturat de tot frunzişul anilor şi ne-a oferit, sobru dar plin de mărinimie, acel inegalabil destin din „Drumuri", care este un adevărat „chiot al aurului sub mâna meşterului,,.

Un prieten comun, prinţ peste brume şi stele, mi-a şi scris: „Beniuc şi-a scos volumul de poezii. Eri mi-a citit câteva mai noui, inedite, foarte puternice. Geniul său e din nou în ascendenţă, ceeace mă bucură mult. E poetul cel mai vizionar al Generaţiei". Şi cu condeiu roşu am subliniat ultimul rând. (Mihai Beniuc şi eu am avut odată un prieten cu sufletul alb ca bandajul. Balanţa lui crescută sub orele lui Rilke era atât de gingaşă, încât talgerul se înclina pentru cea mai mică impuritate a versului. Sufletul lui de cleştar era oglinda chipului nostru interior). Şi mă gândesc, ce trişti vor fi criticul, conferenţiarul şi profesorul, în ziua când vor înţelege că toată şcoala poeziei se învaţă cu o carte pe genunchi sau discutând cu un prieten!

Mihai Beniuc nu are nimic din laboratul de artificii sau din atelierul de împănat imagini. Nervura interioară a versului său trădează un fluid liric, care străbate poemul egal. De aci viaţa întreagă a fiecărei celule şi gândul rotunjit. Mihai Beniuc nu este nici unul din aderenţii „genialităţii spontane". Pentrucă nu există meşteşug fără trudă, decât pentru cel ce nu-l are. Deaceea, Mihai Beniuc prelucrează mereu, până când poemul stă bine în chinga propriei pretenţii. Numai după aceea, îi dă drumul să pască floarea neagră a tiparului. Astfel se şi explică cizelarea fără greş a creaţiei celui mai puternic poet al generaţiei lui. — Muzicalitatea şi atitudinea personală, care-l deosebesc de orice manieră străină, nu pot fi o iarbă sălbatică, ce a ţâşnit capricios din condeiu. Este vorba de o conştiinţă în artă, şi strofa:

Dacă astăzi Blaga sau Arghezi,
Sunt mai mult decât Mihai Beniuc,
S'ar topi răcelile zăpezii,
Mâine când de-aici o să mă duc, —
nu este o simplă tinichea manieristă, — căci:

. . . . „Nu mă tem
Nu mă tem eu de blestem.
Vreau să fiu şi am să fiu
Am să fiu ce vreau să fiu!"
(Indoiala bate icuri).

Atitudinea socială a lui Mihai Beniuc, s'a schiţat dela primele creaţii Prin aceiaşi magie, torenţele de bolovani au răbufnit prin strofe, ridicându-se, ameninţătoare, în slăvile urgisite ale Neamului. Prin gustul lui, prin ascuţişul lui de coasă şi prin extraordinara violenţă a gândului, Mihai Beniuc deţine locul „celui mai vizionar poet al Generaţiei", aşa cum l-a caracterizat W. A. — Accentele lirice ţâşnesc ca nişte flăcări:

„Cuvântul d e p a r t e mi-i scump
Ca o femeie!
Imi flutură zarea năframa de nori
Şi crestele munţilor îmi râd
Cu dinţi de zăpadă.
Obrajii mi-i mângâe codrii
Cu degetele crengilor.
Iar unda spumată râului,
Ca prietenul câine
Gudurându-mi-se la picioare,
Latră voios.
Inima-mi,
Clopot de nuntă,
Slăveşte sărbătoarea Veacului
Când zorii desfăşoară flamuri
De sânge şi flăcări".

A fost apropiat mereu şi pe nedrept de Goga şi Cotruş. Deşi versurile lui bat aceleaşi lumini însângerate ale Neamului, finalitatea este alta şi o spune prietenilor copilăriei:

Pe unii îi poartă stele fără noroc
Pe toate drumurile vieţii.
Şi eu sunt unul de-acela.
Rătăcesc ca un câine fără stăpân
Viaţa'n lung şi'n lat.
Dar nu port pe grumaz urmele lanţului,
Aş rupe cu dinţii cătuşele depe mâini
Ori mi-aş muşca mâinile
Lăsându-le'n cătuşe duşmanilor.
— Libertate, libertate,
Pentru tine...
Ci trebue să plec.
(Tovarăşii copilăriei).

Poezia lui Mihai Beniuc este în plin urcuş. Şi acest poet nu este numai atât cât scrie la pagina 434. — Istoricul literar va trebui să-şi revizuiască pagina, ca s'o aducă pe linie de adevăr.

Pentru simpla respectare a adevărului istoric şi a propriului meşteşug cărturăresc!

Vulturul răzbunării

de Mihai Beniuc

Nu are Horea mormânt
Domnii-l tăiară şi-afară-l lăsară.
Un vultur s'a hrănit din trupu-i sfânt
Şi vulturul nu poate să moară.

Şi vulturul încă,
Din stâncă în stâncă
Tot sboară, tot sboară
Şi nu poate să moară.

Pe creste pribeag,
Veac după veac,
Sboară, tot sboară
Şi vulturul nu poate să moară.

Domnii asudaţi se trezesc din som
Vai! vai! ce greu e să fii domn...
La uşile lor încuiate
Mai adaugă lăcate.

Domnii visează urât
Ii strânge o ghiară de gât,
Un plisc le scobeşte ochii, urechile —
S'au prins blestemele, străvechile.

Iar sus pe Carpaţi
Vulturul povesteşte la fraţi
Că nu poate să moară,
Nu poate să moară...

S'adună toţi vulturii stol,
Sub cer se rotesc rotocol
Şi cad viforos peste lume,
Pe Horea să-l răzbune,
Pe Horea să-l răzbune!

Spicuiri din viaţa şi poesia lui Eugenio Montale

de Petru Sfetca

In istoria poeziei contemporane italiene, Eugenio Montale, ocupă locul unui splendid izolat. Artist al verbului, el s'a strâns într'o spirală tot mai închisă, până la acele notaţii subtile, în care poezia se păstrează esenţială şi nealterată. Constrâns la această poziţie de espectativă a turnului de Ivoriu, de ostilitatea fermă pe care o avea împotriva fascismului, ostilitate manifestată prin semnarea în 1924 a manifestului antifascist al lui Benedetto Croce. Montale devine unul dintre cei câţiva reprezentanţi ai generaţiei sale, trecut sub cele mai amarnice furci caudine ale stilului. Fără a fi stârnit aceleaşi frământări publice ca şi ceilalţi contemporani ai săi, Ungaretti, Saba, sau Quasimodo, Montale este totuşi în zilele noastre, poetul cel mai iubit al Italici. Liniştit şi singuratic, purtând în el acele peisagi determeninante de valeare absolută, poetul florentin, întinde dealungul poeziei sale firul roşu al unei tragice certitudini de suferinţe umane. Aici dezolat, aici optimist, Montale cultivă iluzia cu pasiunea unui intransingent, care, conştiu de condamnarea lui proprie în timp şi spaţu, afirmă astfel, posibilitatea de răscumpărare.

Născut la Genova, în 1896, îşi împarte copilăria şi tinereţea pe splendida coastă ligurică, în orăşelul Monterosso, locul natal al tatălui său. Aici tânărul Montale adună pe membrana sufletului său alb, imaginile şi impresiile care mai târziu vor da efervescenţă poeziei sale. La vremea şcoalei, a început prin a se interesa de studiile tehnice, dar pentru puţin timp. Pe el îl pasionau literatura, filozofia şi muzica. De copil, executa bucăţi de operă, afirmându-şi într'un timp înclinaţia spre belcanto. Războiul din 1917 şi 18, îi fură însă acestor experienţe ale tinereţii, Montale fiind aproape doi ani combatant în primele linii. Demobilizat, îşi precizează primele aspiraţii literare, publicând întâiele versuri şi articole critice, în revista „Primo tempo", pe care o fondă la Torino, în 1922 împreună cu Sergio Somi şi Giacomo Debenedetti. Falimentul economic al tatălui său intervenit în epoca de criză de după război, îl constrânge la sărăcie, ocupând la Florenza, o slujbă mizeră de editor şi anticar. Aici, intră în societatea grupului de scriitori dela cafeneaua „Giubbe rosse", începându-şi colaborarea la revista „Solaria" şi legând puternic prietenie cu scriitorii: Enrico Pea, Gadda, Vittorini, Palazzeschi, Loria, Carocci, Bonsanti, Manzini, Franchi, Ferrata. Primul său volum de versuri „Ossi di Seppia", apare în 1925 la Torino, stârnind un entuziasm în rândul tineretului, prima ediţie fiind epuizată în câteva săptămâni, fiind nevoit să-l retipărească. In 1927, Eugenio Montale e numit director la „Gabinetto Vieusseux", una din cele mai bogate biblioteci din Italia. In 1931, este laureat cu premiul „Antico Fattore". Aceşti ani sunt cei mai fericiţi pentru Montale. Din 1928, semnarea Manifestului Antifascist al lui Benedetto Croce, îi aduce cea mai aspră prigoană politică. Insăşi existenţa lui este ameninţată, trăind la strâmtoare, din colaborări la reviste şi ziare şi o muncă ingrată de traducător. Găzduit în casa unei prietene afectuoase şi înţelegătoare, el a putut totuşi să-şi regăsească liniştea creaţiei, în 1939 publicând, după cele şase ediţii ale primului volum, pe al doilea intitulat „La Occasioni", retipărit şi acesta în patru ediţii şi stârnind un entuziasm general.

Pe unde o fi astăzi Eugenio Montale? Intrebarea stărue cu toate neliniştele pentru viaţa aceluia care a fost savurat cu atâta dragoste în ultimile luni, în limba lui Eminescu.

MORŢII

Marea care se frânge desemnează pe ţărmul
opus, o linie care spumegă
până ce plaja o reabsoarbe. Aici într'o zi
am aruncat pe coasta feruginoasă,
mai gâfâindă ca marea, speranţa
noastră! — şi vârtejul steril înverzeşte
ca în zilele ce ne-au văzut între cei vii.

Acum când crivăţul netezeşte fişicul furios
al curentelor sărate şi le răstoarnă
de unde au venit, cineva
pe sicca care coboară dincolo de privire,
atârnă plase întinse ramurilor muribunde;
plase decolorate pe care le şterge
atingerea târzie şi rece a luminei;
şi pe acestea cristalul dens al cerului
albastru palpită şi precipită
la limita amurgului flagelat.

Mai mult decât o algă
care târăşte fierberea ce ni se descoperă,
această oprire mişcă vieaţa noastră.
Acum se învârteşte ceea ce în noi
într'o zi s'a oprit resemnat în hotarele sale,
şi între fire care leagă un ram de celălalt
se agită inima ca o găinuşă
de mare care se prinde în ochiuri,
şi o înţepenire de ger ne reţine
imobili şi rătăcitori.

Aşa
şi morţilor poate li-e luată orice linişte
în pământ: o forţă îi trage de acolo
crudă, mai mult decât vieaţa
şi împrejur larve pline de amintiri
omeneşti remuşcânde îi învârte
până la aceste plaje, sufluri fără
materie sau voce, trădaţi de întunerec;
şi sborurile lor ciuntite
ne ating abea acum când,
despărţiţi de noi,
se cufundă prin sita mării..

CASA SPRE MARE

Aici se termină călătoria:
în grijile meschine ce împart sufletul care nu mai ştie să scoată un strigat.
Minutele sunt acuma egale şi fixe
ca învârtirile roţii de fântână.
O învârtire: o urcare de apă care răsună.
Alta, altă apă; câteodată o trosnitură.
Călătoria se sfârşeşte la această plajă
pe care o ating fluxurile lente şi asidue.
Coasta mării pe care sufburile line
o urzesc cu gropiţe, nu desvălue
decât aburi leneşi; şi rareori
apare în încremenirea mută a amiezii
printre insulele migratorii ale aerului
Corsica muntoasă sau Capraia.
Tu 'ntrebi dacă totul se pierde
în această puţină ceaţă a memoriei;
dacă orice destin se 'mplineşte în ora care
amorţeşte sau în suspinul valului.
Aş vrea să-ţi spun nu, să-ţi spun că se apropie
de tine ora în care o să păşeşti în veşnicie;
poate numai cine vrea se nemărgineşte.
şi, cine ştie, numai tu vei putea, eu nu.
Mă gândesc că pentru cei mai mulţi
aceasta ar fi o mântuire; ci câte unul
răstoarnă orice plan să treacă puntea, să se
regăsească aldoma cum s'a vrut.
Inainte de a ceda aş vrea să-ţi arăt
acest drum de scăpare,
firav cum în câmpiile răscolite ale mării
spuma sau sbârcitura.
Iţi dăruesc şi speranţa mea avară.
Obosit cum sunt, pentru zilele noui, nu ştiu s'o cresc:
o ofer în amanet destinului tău, să te scape.
Drumul se termină la aceste ţărmuri
pe care le reda marele cu mişcări alternative.
Inima ta apropiată care nu mă aude
aleargă poate acum spre eternitate.

CRONICI ȘI PĂRERI

Viața și opera lui Volta

Spicuiri din conferința ținută

de Dr. ing. Remus Răduleț

Data nașterii lui Volta, 18 Februarie 1745, cade la începutul perioadei de 100 de ani de lumină (1740—1840) pe cari i-a avut desvoltarea electricității și a magnetismului, sută de ani în care descoperirile și invențiunile în acest domeniu lasă în urmă ca număr, și chiar importanță, tot ce s'a făcut de atunci și până în secolul nostru.

La 24 de ani a început să se ocupe de teoria buteliei de Leyda, iar după alți doi ani a publicat o lucrare despre diferite metode de a electriza prin presiune și lovire și despre determinarea genului de electricitate care încarcă un corp. Aceste prime lucrări nu au importanță pentru evoluția ulterioară a studiului electricității, dar pe baza lor Volta a fost numit în anul 1771 profesor de fizică al școalelor din orășelul său natal, ceea ce i-a permis să se ocupe metodic de știința care-l pasiona.

După abia trei ani inventă electroforul. Electroforul e un dispozitiv pentru producerea de sarcini electrice prin influență. Invențiunea lui Volta nu se datora vreunei întâmplări fericite, ci unor cercetări metodice despre repartiția sarcinii electrice în general, și deci și de influență, la suprafața corpurilor — și utilizării sistematice a cunoștințelor pe cari le obținuse în această privință.

Utilitatea electroforului i-a creat repede renume în cercul fizicienilor europeni, iar lui personal i-a adus definitivarea în postul de profesor de fizică la Como.

După doi ani de noi cercetări dădu la iveală o a doua invențiune importantă: un condensator perfecționat care-i poartă numele și care permite punerea în evidență a micilor cantități de sarcină electrică-și fu numit membru străin al societății de fizică din Zuerich.

In anii 1776—77 atențiunea i se îndreaptă spre o serie de probleme de chimie, în legătură cu studiul gazelor inflamabile din bălți și susține că gazul grizu din minele de cărbuni (care e aproape metan curat) e de aceeași proveniență organică, de care sunt gazele inflamabile din bălți. Odată cu studiul metanului, el inventează eudiometrul, un aparat deosebit de important în sintezele chimice. Tot în anul 1777 inventă o lampă cu hidrogen și pistolul electrostatic care-i poartă numele, în urma studiului efectelor luminoase ale descărcărilor electrice.

El avu și ideea de a amorsa un astfel de pistol, istalat de exemplu la Milano, prin descărcarea la Como a unei butelii de Leyda, printr'o linie electrică aeriană Como—Milano, care ar avea o conductă de dus metalică, izolată pe niște pari, iar pământul drept conductă de întors. Volta se situează cu această idee printre precursorii telegrafiei cu fir.

Convins de importanța contactului personal cu marii oameni de știință, Volta întreprinse în anul 1777 o primă călătorie de studii în Elveția, unde cunoscu pe Haller la Berna, pe octogenarul Voltaire si pe Saussure la Geneva. Din această călătorie aduse și cartoful în Italia.

Intors acasă, fu numit în Noemvrie 1778 profesor la catedra de fizică a universității din Pavia, pe care nu o părăsi până spre sfârșitul vieții sale, cu toate avantajele și situațiile frumoase pe cari i le ofereau universități cu posibilități mai largi.

In anii 1781—82 întreprinse o călătorie de studii mai lungă în Elveția, Germania, Țările de Jos, Anglia și Franța. La Paris discută cu Laplace, Lavoisier și Berthollet problema electricității atmosferice. La Londra citi la Royal Society o lucrare despre utilizarea condensatorului.

In anul 1785 fu ales de studenți, după obiceiul timpului, rector al Universității din Pavia, a cărei facultate de științe își câștigase o mare faimă prin prezența lui Volta la catedra de fizică. In timpul acesta, Volta s'a ocupat de proprietățile electrice ale flacărilor.

In anii cari au urmat, profesorul de anatomie Galvani dela universitatea de Padova descoperi fenomenele curioase de comoțiune a picioarelor de broască, dacă mușchii și nervii se pun în legătură cu lame de metale diferite: Galvani crezu că mușchii și nervii se comportă ca o butelie de Leyda care s'ar descărca prin circuitul exterior constituit de lamele metalice, și cree conceptul de electricitate animală.

Volta nu se ocupă în primii ani de descoperirea lui Galvani. Era preocupat de probleme în legătură cu dilatarea aerului și presiunea vaporilor saturați.

In timpul dintre cele două cercetări, Volta analiză în amănunt fenomenele descoperite de Galvani și le interpretă nu drept electricitate animală, ci drept electricitate de contact.

Urmărind noua sa descoperire, el reuși să arate că diferitele corpuri nu se împart în electropozitive și electronegative, în înțelesul că unele s'ar electriza numai pozitiv și altele numai negativ, ci că ele se aranjează într'un șir, astfel încât în contact cu cele din fața lor, se electrizează negativ, iar cele din urma lor se încarcă pozitiv. Astfel a ajuns la următoarea coloană : zinc — plumb — cositor — fier — aramă —argint — aur — grafit ș. a. m. d. Mai târziu a arătat că tensiunea electrică dintre două corpuri ale coloanei, când le aducem în contact, e egală cu suma tensiunilor electrice de contact dintre elementele intermediare succesive. Posteritatea a consacrat importanța acestor lucrări ale lui Volta, ca și a celor de mai târziu, dându-i unității de tensiune electrică, în onoarea lui, numele de volt.

Curentul electric obținut prin descărcarea coloanelor Volta era slab, din cauza tensiunii de contact foarte joase .In tendința de a obține fenomene mai intense, a variat metodic experiențele, întroducând între lamele de diferite metale și stofă imbibată cu soluțiune de săruri din ce în ce mai concentrate, inventând și descoperind astfel în anul 1799 pila electrică, numită mai târziu și pilă galvanică în onoarea lui Galvani, care murise de altfel cu un an înainte de inventarea pilei. Fenomenele din pila galvanică diferă însă de cele de electricitate prin simplu contact, și anume și prin fenomenele chimice cari intervin în ea. Această lămurire — de altfel ulterioară — a fenomenelor e importantă prin faptul că situează pila in adevăratul ei loc : în electrochimie. Dar marea importanță a descoperirii pilei nu constă numai in esența fenomenelor cari se petrec în ea, ci mai ales în faptul că Volta a reușit cu ajutorul ei să treacă dela descărcările brusce pe cari le permiteau buteliile de Leyda la procese mai liniștite și oarecum permanente, cari au condus la conceptul de curent electric, și au culminat în anul 1827 în legea lui Ohm, după care curentul ce trece perpendicular printr'un centimetru pătrat de conductor e proporțional cu intensitatea câmpului electric care-l stabilește.

Prin prețiosul instrument de investigație pe care-l constituea marea invențiune a pilei electrice i s'a dat, în anul 1820, lui Oersted posibilitatea de a descoperi forțele pe cari curentul electric le exercită asupra magneților, iar lui Ampére posibilitatea de a descoperi, în anul 1821, și a stabili și legile după cari curenții electrici exercită forțe unii asupra altora — adică și câmpul magnetic al curenților electrici, cum ne exprimăm astăzi.

De altfel, pila electrică a constituit singura sursă de curent în toate cercetările cari au precedat descoperirea inducțiunii electromagnetice, de către Faraday, în anul 1831, care a permis pe urmă să se construească mașini electrice generatoare, bazate pe așa numiții curenți de inducțiune electromagnetică, prin varierea fluxului magnetic pe care-l încing circuitele electrice constituite din fire conductoare.

Descoperirea pilei a avut dela început un răsunet imens în întreaga Europă și i-a adus lui Volta cele mai înalte distincțiuni. Toate organizațiunile științifice se grăbeau să și-l asocieze, iar academiile să-i confere premii și medalii.

Fu invitat în anul 1801 la Paris, unde expuse descoperirile sale în fața cercurilor savante. Laplace, Monge, Biot, Coulomb și alți savanți ai timpului urmăreau cu interesul cuvenit expunerile lui. Napoleon ținu să fie de față și-l decoră cu Legiunea de onoare și Coroana de fier. Academia Franceză îi oferi medalia de aur. Se fondă un premiu pentru acela care ar avansa știința cu un pas comparabil cu acela al lui Volta sau Faraday.

Când, după vreo câțiva ani, Volta își manifestă dorința de a se retrage dela catedră fiindcă lecțiunile îl oboseau, i s'a permis să-și reducă numărul de ore fiindcă, după expresiunea lui Napoleon, universitatea din Pavia ar fi lovită în inimă dacă ar permite să dispară un nume atât de ilustru dintre profesorii ei. De altfel, el s'ar fi exprimat că un bun general trebue să moară pe câmpul de onoare. Astfel Volta putu să activeze până în anul 1823. Muri în anul 1827.

Volta se căsătorise la 49 de ani și avu trei copii, dintre cari cel mai mare arătă aptitudini deosebite pentru matematici. Moartea acestui fiu al său fu o mare lovitură pentru el.

Ca om, Volta a fost de o modestie rară, cu toate onorurile de cari a avut parte. In raporturile sociale și științifice a fost un caracter de elită prin sinceritatea, liniștea și claritatea cu care-și expunea convingerile și ideile. Stilul său de om modest și lipsa de interes pentru chestiuni de prioritate contrastează enorm cu obișnuințele timpului său sau cu cele din timpurile mai vechi, așa încât Volta trebue numărat și printre pionierii stilului și manierei științifice de a discuta și prezenta contraversele.

Opera lui Volta a contribuit covârșitor la crearea condițiunilor prealabile indispensabile pentru marile descoperiri și încheieri provizorii de concepte. Prin fecundarea pe care i-a dat-o științei despre electricitate și magnetism, opera lui stă chezășie pentru faptul, că marile principii ale științei și cunoștinței omenești nu pot fi recunoscute sau descoperite prin meditațiune pasivă, ci numai prin activare concretă, și pentru faptul că structura acestor principii ni se relevă abia în decursul cercetării științifice metodice.

Cronica dramatică

de Marian Todor

Fără a se gândi măcar să încerce o rânduire a repertoriului pe linia de ținută a vremilor de azi, Direcțiunea Teatrului Național din Timișoara a programat accidental numai, și nu din inițiativa proprie, două spectacole, Mme Sans-Gene și Azilul de noapte, cari trebuiau de fapt să inaugureze stagiunea și să servească apoi ca puncte de pornire spre un program cinstit adecvat vremii și cerințelor noi ale publicului.

In ceeace privește repertoriul, trebuie să subliniem dela început, așa cum am mai făcut-o și în altă parte, că direcțiunea actuală a căutat dela început să mențină teatrul la vechea formulă de „distracție artistică", menținându-l astfel, intenționat, departe de menirea lui adevărată, acea de înaltă școală a maselor mari, de îndreptar al năzuințelor mulțimei spre înălțimile culturii adevărate.

Repertoriul actual al Teatrului Național este un repertoriu de absolută inactualitate. Cu totul altceva așteaptă lumea astăzi dela un teatru de Stat. Și nu trebuia să se uite nici faptul, că aci în Timișoara trăesc câteva zeci de mii de muncitori, cari și ei au aceleași drepturi la spectacole, ca și burghezimea .Ori ce li-s'a dat, ca spectacol mai popular, acestor muncitori ? Neghiobii lipsite de orice rost cultural, — ca „Zebra" de exemplu, — fără vre-un conținut de artă, chiar nedemne de scena unui Național.

Adevărul este că Teatrul Național din Timișoara a reușit, — în mod foarte abil, recunoaștem, — să-și baricadeze solid toate porțile împotriva oricărei încercări de înnoire, de împrospătare, și se menține însă și acum, ca o citadelă bine întărită a spiritului refractar poruncilor vremii de față.

Cât va mai putea rezista acest bastion întârziat al vremilor vechi asaltului vijelios al vremilor nouă, nu știm. Prea mult însă credem că nu.

Cu atât mai mult nu, întrucât prin transformarea în Teatru de Stat a Teatrului Muncitoresc înființat de către Partidul Comunist din Timișoara, problema capătă cu totul alt aspect și soluția va veni dela sine.

„Madame Sans-Gêne" de V. Sardou

In ceeace privește spectacolul cu „Mme Sans-Gene", nu putem spune altceva, decât ceeace am scris și în cronica noastră din „Lupta Patriotică". Așa că reproducem mai departe de acolo :

Din capul locului direcția de scenă a dovedit cea mai crasă nepricepere. Nu a reușit nici să se apropie măcar de concepția adevărată a piesei, a ratat efecte și scene întregi. Mai mult, a ratat întreg „Prologul", întroducând în locul grandoarei și dinamismului victorios al revoluției, o confuză defilare de operetă. A redus camera de lucru a lui Napoleon la proporțiile unui antișambru de primărie provincială, iar biroul la mărimea unei mese de furier din cazărmile noastre. Insfârșit, ne-ar trebui pagini întregi, ca să enumărăm toate greșelile făcute de către un om, care s'o fi pricepând să scrie reviste „antibolșevice", ca „București—Moscova" de exemplu, dar care la nici un caz nu are ce căuta la direcția de scenă a unui teatru național și la piese de factura unei „Madame Sans-Gene".

Aplauzele nesfârșite, unanime și spontane ale publicului, au dovedit în schimb în mod neîndoios, că întreg spectacolul a fost salvat, mai mult chiar, dus la splendidă biruință, de către interpreta titulară, dna Sili Munteanu-Udrea. Ostracizată ani de zile de către conducerea din epoca antonesciană a Teatrului Național, din motive cari sunt destul de cunoscute, d-sa și-a luat acum o strălucită revanșă. Printr'un joc de măiastră compoziție construit cu deplină sobrietate, dar și cu un bogat temperament, până în cele mai mici amănunte, d-sa a reușit să ne dea o „Madame Sans-Gene" adevărată și demnă de oricare scenă a țării. Ne-a prezentat o „Sans Gene" pornită din popor și rămasă tot femeie din popor și ca mareșăleasă și ducesă de Dantzig, neșlefuită, dar fără a cădea în vulgaritate, nepricepută și nedoritoare a vieții de curte, dar salvând onoarea Impăratului prin bunul simț înăscut al femeii, care nu și-a pierdut capul nici o clipă în strălucirea măririlor multelor ranguri și averi. Aspră, uneori chiar pierzându-și cumpătul, dar fără să devină tață în scena de ceartă cu reginele, ea atinge coarda de gingașă duioșie în scenele cu Lefévre, de sobră și caldă ținută față cu Neipperg de adânc dramatism cu Napoleon. Cu o ușurință minunată a făcut dsa trecerile cu adevărat dificile dela scenele comice la cele dramatice, menținând tot timpul un echilibru linear perfect.

Partener demn de dsa a fost dl Dem. Constantinescu în mareșalul Lefévre, susținându-și rolul printr'un joc de linie precisă, dreaptă până la capăt, sobru și stăpânit, dozând just efectele.

Regretabil că dl Nae Voicu, care nu este un actor lipsit de posibilități, nu a reușit să ne dea un Napoleon măcar suficient, și nici dl Nae Dimitriu, care deși a conceput și păstrat corect linia rolului, nu a putut să ne dea un Fuché viu și plin. Dl Lulu Aurelian în Neipperg surprinzător de șters. Nu avea ce căuta în rolul lui Savary, dl Dragomir și mai ales dna Dușa-Pop în acel al Reginei. Foarte bun dl Sassu în rolul maestrului de balet, asemenea dl Miluță Lapteș în aghiotant. Bună dna Florica Ciura-Ștefănescu în dna Savary. Cu un bun director de scenă și cu repetiții suficiente dra Turcu putea scoate mai mult din rolul Principesei. Corpul de figurație nepus la punct.

„Azilul de noapte" de Maxim Gorki

Au scriitorii ruși marele dar, de-a crea oameni vii și atât de firești încât ei înșiși își fac acțiunea, pe măsura forței lor interioare. Spre deosebire de popoarele latine, unde scriitorul face acțiunea în care oamenii sunt oarecum îmbibați și caracterizați de această acțiune. Pe eroii scriitoriior ruși, îi simți trăind și în afară de acțiune, pe cei latini îi simți numai în povestire.

Poate acest lucru se întâmplă, pentrucă scriitorii ruși sunt preocupați de probleme sociale, iar cei latini tind spre metafizică.

Dintre toate genurile literare, cel mai încercat de scriitorii ruși și în care sunt neîntrecuți, este genul epic. Maxim Gorki, este cu siguranță unul dintre cei mai mari ai lor și ai lumii în acelaș timp.

In „Asilul de noapte", tot forța epică este aceea care domină drama personagiilor.

Eroii trăesc violent, fiecare drama lui, toate împreună formând acțiunea dramei.

La Teatrul Național, premiera acestei drame, a avut mai puțin succes decât trebuia să aibe. Am putea spune chiar insucces.

(Continuare în pag. 8)

NOTE ȘI COMENTARII

Speculațiile drului Goebbels

In ultimul său discurs, ținut la radio, drul Goebbels s'a prezentat în fața auditorilor, cu noui mijloace de „îmbărbătare", aducând argumente istorice ,cu cari a încercat să dovedească existența unor șanse, pentru a obține victoria finală. A invocat pe Frederic cel Mare, „Der alte Fritz", cum este poreclit de Nemți, străbunul tuturor „fritzilor", care s'au perindat pe toate câmpiile de bătălie, în ultimele două secole. Drul Goebbels susține, că regele prusac, deși a fost încolțit din toate părțile de dușmani, totuși n'a fost invins. Adevărat, dar războaiele fredericiene erau niște litigii duse de capetele încoronate, pentru posesia unor provincii, lupte, în care poporul își dădea contribuția de sânge, fiind obișnuit cu războiul, ca și cu o epidemie. Astăzi, uriașa încleștare în care este prinsă omenirea, e o luptă pe viață și pe moarte, dusă de popoare în apărarea libertății lor, împotriva celei mai mari tiranii din istorie, care se întrupează sub forma fascismului. Această luptă se va termina datorită sforțărilor comune, prin nimicirea completă a fascismului.

Iar pentru cei care nici exemplul cu Frederic cel Mare nu era destul de convingător, drul Goebbels servește un alt exemplu, cules din istoria evului antic. El vorbește despre războaiele punice, comparându le cu situația actuală a Reichului.

Dacă admitem repetarea evenimentelor în istorie, provocate de cauze asemănătoare, putem face următoarele observații. Punii, au invadat țările, cum au făcut și Nemții. Punii, sub conducerea lui Hannibal, au ajuns până la porțile Romei și Nemții au ajuns până la Moscova. Punii au fost înfrânți și siliți să se retragă, aceeaș soartă au avut-o și Nemții. Romanii au ajuns în Carthagina, precum Rușii au ajuns în Germania. Romanii au distrus Carthagina, arând cu plugul, locul unde s'a înălțat acest oraș. Aliații, nu vor face acest lucru, de astfel de fapte au fost capabili numai Nemții. Ei, în secolul al XX-lea, au distrus totul, au incendiat și jefuit orașele din Uniunnea Sovietică, Jugoslavia, Grecia, Polonia, etc.

Dar drul Goebbels, care mai poartă titlul de ministru al propagandei și pentru „iluminarea" poporului, nu va mai avea prea lungă vreme ocazie, să-și țină discursurile sale către poporul german. De aceasta vor avea grijă Armatele Aliate.

Moartea feudalismului

Reforma agrară dela noi se face simultan cu reformele agrare din țările vecine, Polonia și Ungaria. In aceste țări, unde până ieri poporul era subjugat și lăsat la discreția unei clase feudale, azi își vede realizat visul secular, pentru care a curs atâta sânge în nenumeratele răscoale țărănești. Bastioanele feudalismului din acest colț al Europei, se prăbușesc sub loviturile inovatoare ale spiritului de libertate. N'a ajutat pentru supraviețuirea acestei clase îmbătrânite nici concubinajul său cu fascismul, pe care l-a servit în mod slugarnic și interesat ani de-a-rândul, și pe care rămășițele reacționare il mai susțin și astăzi prin toate mijloacele de propagandă. Fie că uneltirile lor pornesc din cercurile emigranților polonezi din Londra, fie dela miniștri „guvernelor" Szállasi și Horia Sima, sau din cluburile „istoricilor" dela București, toate acestea n'au ajutat la conservarea privilegiilor oligarhice. Poate niciodată nu a fost mai adevărată zicala „vox populi, vox dei" și nici un semizeu fascist în agonie nu va putea să oprească împlinirea voinței populare, care muncind și apărând pământul, este singur îndreptățit să-l stăpânească.

Săptămâna tineretului antifascist

Concomitent cu Congresul mondial al tineretului ținut la Londra, în toate țările libere se sărbătorește săptămâna tineretului antifascist. Miniștri, savanți și tineri, au afirmat voința lor nestrămutată de a contribui cu forțele lor la doborârea fascismului și la reconstruirea unei lumi pacificate, care să fie condusă după principiile de dreptate socială și libertate.

Ce deosebire între discursurile rostite azi de sir Archibald Sinclair, profesorul Constantinescu-Iași, etc. și discursurile ațâțătoare a lui Baldur von Schirach, Axmann, Botttai! Acești aventurieri fasciști își desvoltau în mijlocul unui fast orbitor și fals, atât de caracteristic „ideologiei" fasciste, toate pornirile lor pentru destrămarea culturii. Teoria rasei superioare și stăpânirea lumii erau țelurile spre care dirijau conducătorii fasciști tineretul. Dar astăzi, când adevărul a învins minciuna și slujitorii potentaților, cari au semănat groaza, sunt înfrânți în locurile de unde a izvorît spiritul distrugător al fascismului, tineretul din lumea întreagă primește indemnuri și este călăuzită în mod frățesc de oameni, cari vor să evite renașterea urei și discordiei între popoare, ale căror roade nefaste au fost toate suferințele generației noastre.

Franța omagiază un scriitor sovietic

Generalul Catreaux, ambasadorul Franței la Moscova a remis marelui scriitor sovietic Ilja Ehrenburg crucea de ofițer al Legiunii de Onoare, cu care a fost decorat de către generalul De Gaulle.

Este semnificativă această decorare, care în mod obișnuit se acordă numai luptătorilor de pe front. S'a spus odată, că articolele lui Ilja Ehrenburg echivalează cu puterea unei divizii blindate. Azi prin gestul lui De Gaulle — pe care Ehrenburg l-a numit „generalul pentru care n'a căzut niciodată Parisul" — vine să reafirme contribuția scriitorului sovietic la cauza comună a Națiunilor Unite. Franța în epoca cea mai întunecată a istoriei sale contemporane, în timpul ocupației hitleriste, a avut totdeauna alături de ea un pricten devotat, care din patria sa sfâșiată de acelaș agresor feroce, trimitea mesagii de îmbărbătare pentru poporul francez în suferință. Dar dragostea lui Ehrenburg pentru Franța și pentru valorile sale culturale nu sunt produse de evenimentele zbuciumate pe care le trăește omenirea. Ehrenburg este un vechiu admirator al Franței, pe care a cunoscut-o înainte primul război mondial. Acolo, în orașul lumină, ca tânăr — deși Ehrenburg are darul de a rămâne veșnic tânăr — a cunoscut spiritul francez prin reprezentanții săi cei mai veritabili. După primul război mondial a revenit din nou la Paris, unde clarviziunea lui a remarcat cât de șubredă este pătura conducătoare din Franța, care se mulțumea cu glorificarea eroilor din război și nu reușia să dea o îndrumare sănătoasă tineretului francez. După dezastrul din vara lui 1940, când Franța trădată zăcea sub călcâiul dușmanului, Ehrenburg vine din nou la Paris și impresiile lui sunt descrise în cartea „Căderea Parisului".

Astăzi, când puhoiul murdar al fascismului este constrâns și secătuit în propria sa matcă, generalul De Gaulle răsplătește în numele Franței luptătoare și reînviate pe acest ilustru reprezentant al culturei sovietice, care a susținut în plin apogeu al nazismului, că Parisul, care a dat un 1789, 1830, 1848, 1871, nu va cădea nici după 1940!

Rhinul

Acest curs de apă, denumit de orgoliul nemțesc „fluviul soartei germane", în jurul căruia se petrec faptele mitologice din cântarea Niebelungilor, a fost atins și forțat de trupele americane. Este evenimentul cel mai important de pe frontul din Vest, după prăbușirea valurilor Atlantice și Siegfried. A căzut sentinela dela Rhin, care după cuvintele poetului întrupează în ochii nemților, securitatea lor. Valea Rhinului cu castele mândre, în care trăiau cavalerii briganzi, strămoșii jefuitorilor de azi, orașele pitorești sau cum spuneau nemții, „der alte Vater Rhein", este răscolită de uraganul de bombe, aruncate neîncetat de aviația Aliată. Memoria ne duce cu câtiva ani în urmă, era în Martie 1936, când Hitler a denunțat demilitarizarea zonei Renane, și avem în fața noastră imaginea unei fotografii luată din văzduh, care arăta trecerea coloanelor din Wehrmacht, peste podul Hohenzollern, asemănate cu un șarpe veninos, gata să muște prada. Drumul dincolo de Rhin, este deschis de blindatele americane, urmează regiunea Ruhr, unde se găsesc cele mai mari industrii germane — armurăria Reichului — iar departe de orașele mereu înegrite de fumul fabricilor, se înaltă palatele magnaților industriei germane, a lui Krupp von Bohlen, familiei Oppel, etc, adevărații stăpâni ai Germaniei. Ei au fost acei, care au subvenționat mișcarea nazistă. Ei sunt printre principalii vinovați ai războiului de jaf, pornit de Hitler. După înfrângerea Germaniei, conform hotărîrilor din Yalta, se va lua posibilitatea marilor industriași germani de-a mai unelti contra libertății popoarelor. Iar regiunea Renană și Ruhr, care au fost prefăcute în ruine din cauza războiului, pe care naziștii l-au pornit din pofta lor de a stăpâni lumea întreagă, va fi reclădită, dar fără industria de război, care a provocat atâtea suferințe omenirii întregi.

Comuna din Paris

După ani de suferințe și împilare poporul parisian, Franța eliberată și cu ei împreună întreaga omenire progresistă, a sărbătorit a 74-a aniversare a Comunei din Paris. Atunci, ca și în anii din urmă, Franța era în luptă cu acelaș cotropitor feroce — statul prusac, care prin forța armelor își croia drumul spre dominarea lumii de către imperialiștii germani. Franța sângerândă și trădată ca și în 1940, n'a depus armele, ci prin atitudinea patriotică a parisienilor, cari la 18 Martie 1871, prin proclamarea Comunei în Paris, au dat răspunsul cuvenit trădătorului Thiers, care ca și Petain al zilelor noastre, s'a înțeles cu inamicul, punând la dispoziția lor, patria și bogățiile sale. Comuna care a durat abia două luni și a avut de înfruntat urgia năvalei dușmane și uneltirile reacțiunei, a găsit timp și pentru realizări cu caracter cultural și social. Azi, când împrejurările au atâtea puncte comune cu evenimentele din anii 1870—71, vedem clar greșeala comisă de către comunarzi, care trebuia să ducă în mod inevitabil la desnodământul din săptămâna sângeroasă din Mai; ei erau prea blânzi față de dușmanii interni, cari lucrau pentru nimicirea lor.

Nepoții comunarzilor s'au arătat demni de pilda înaintașilor lor, n'au precupețit nimic, *ci au luptat pe baricadele* ridicate de avântul patriotic în fața cărora s'a prăbușit furia mecanizatelor hitleriste. Iar după victoria din August 1944, poporul francez a dat dovadă, că nu va repeta greșeala comunarzilor, ci va pedepsi fără cruțare pe acei, cari urmărind scopuri străine și-au trădat patria.

E. Petrariu

REVISTA PUBLICAȚIILOR

„România liberă" publică în mod regulat o pagină a doua literară-artistică, cea mai îngrijită pagină în acest gen din publicistica noastră cotidiană. Desprindem din ultimul număr un fragment din articolul dlui Aurel Baranga privind „Tradiția rezistenței" franceze:

„Alsacia și Lorena nu sunt ceeace în termeni de cancelarie se chiamă punctul nevralgic al disputelor dintre Franța și Germania, litigiul permanen dintre cele două țări vecine, ci capătă un aspect simbolic al spiritului de justiție francez în opoziție cu cel rapace și imperialist german.

Provincie de margine de stat, dar nu de periferie, Alsacia și Lorena au escitat permanent poftele anexioniste germane.

Cu o istorie și un stil propriu, cu o tradiție de cultură universitară pe care o ilustrează această veche cetate de cultură franceză, Strassburgul, cu o economie în plină desfășurare, legată de primele momente ale industrializării zăcămintelor carbonifere, Alsacia și Lorena ar fi trebuit să însemne teritoriul prin care să se facă posibilă înțelegerea, apropierea culturală și spirituală dintre cele două state vecine. Aici, în aceste provincii, spiritul gotic se convertește într'unul francez, aici limba franceză împrumută elemente tehnice germane, aci spiritul german capătă altoiul galic. Chemate deci prin toată alcătuirea lor să însemne element de apropiere culturală, de unificare spirituală, aceste provincii au fost transformate de spiritul imperialist german, și nu odată în decursul istoriei lor, în cimitire și în hangăre trecute prin focul tuturor ororilor pe care mintea omenească le poate închipui.

Invaziei inamice și teroarei naziste, provinciile franceze au opus rezistența națională, împinsă până la ultima limită și ridicată la rang de principiu.

Alături de poporul francez, tovarăș și frate, trecut prin acelaș foc al opresiunii, poporul român salută în eliberarea Alsaciei și Lorenei, triumful principiul de justiție și rezistență națională.

In măsura în care Alsacia și Lorena libere, se reîntorc la patria lor se consacră și una din etapele necesare a înfrângerii hitlerismului, pas important spre victoria finală. Iar în steagul străvechiu ce va flutura din nou pe vechea universitate a Strassbourgului, citim începutul unei ere de cultură și libertate".

*

Intr'un interview publicat în acelaș ziar Maestrul Mihail Sadoveanu face un îndemn către intelectuali în termenii următori:

In momentul de față, văd deschise toate porțile spre viitor. Datoria noastă, a scriitorilr, e să atingem cât mai mult și să depășim etapa aceasta. Mă gândesc însă că lucrul acesta n'are să se facă cu ușurința cu care discutăm. Vor fi greutăți, dar se face totul cu mult mai ușor și mai repede decât își închipuie cei ce stau cu fața la trecut, cei care exprimă felurite reticențe și nemulțumiri sau strâmbă din nas.

Din acest punct de vedere eu i-am îndemnat întotdeauna pe scriitori, arătându-le că nu există pentru ei posibilitatea de a realiza o viață mai bună și mai liberă decât în cadrul unei reale democrații populare.

Eu personal sunt îndemnat la aceasta dintr'un vechi devotament al meu pentru poporul pe care l-am servit și din care socotesc drept realitate a vieții noastre naționale: — țăranii. Ei îmbracă toată ființa neamului nostru: sunt 83 la sută din populație. Eu văd în țărănimea română începutul acesta de viață bogată a poporului nostru, prin ridicarea ei. Și această ridicare se face desigur cu ajutorul intelectualității și al muncitorimii, pentrucă muncitorimea reprezintă o locomotivă a istoriei.

*

Veac Nou, a închinat 16 pagini pentru Vladimir Ilici Lenin, dela a cărui moarte fizică au trecut abia 21 de ani.

In albul paginilor, ca intr'o lucire marmoreană, se răsfrânge spiritualitatea lui Vladimir Ilici Lenin, omul luptătorul, artistul și mai presus de toate creatorul, căci toate compartimentele activității lui poartă acest semn al creativității.

Despre firea lui de luptător s'a scris mult. Literatura de stânga, precum și adversarii, l-au fixat în istorie. Ceeace însă îl consfințește în istorie este fapta.

Peste articolele documentate, calde semnate de P. Constantinescu-Iași, Veaceslav Volghin, N. Moraru, Petru Pandrea, ne-au reținut atenția două citate scurte din Maxim Gorki. In ele se reflectă un chip interior, mai puțin cunoscut și literaturizat, al lui V. I. Lenin. Acest chip, însă, poartă notele de permanență ale acestui mare creator de istorie. Nici marmora, nici culoarea, nu vor întrece acest interior din două rânduri, fixat de Maxim Gorki. De altfel, toată biografia lui se va reduce odată la un singur cuvânt: revoluționarul.

*

Orizont, revista de literatură, artă, cultură, gândire socială, condusă de Sașa Pană, va trece curând peste Nr. 8.

Asupra revistelor de avantgardă s'a scris mult în ultimul timp. Nu s'a scris totuși suficient, pentrucă oamenii au privit doar prin fereastra curiozității critice creațiile acestor reviste, sau au scris doar cu *simpatie* pentru acest *fenomen literar*.

Printre numele bine filtrate ale celor ce semnează, remarcăm pe: Sașa Pană, Ion Caraion, Geo Dumitrescu, St. Roll, Dan Faur, M. R. Paraschivescu, I. Vitner și liniile *revoluționare* artistice ale Ligiei Macovei.

Cronica dramatică

(Continuarea din pag. 7)

Personagiile dramei sunt aproape toate egale, nu sunt roluri mari sau roluri mici Toate sunt violent caracterizate: roluri de compoziție, complexe. La distribuirea rolurilor trebuia să se țină seamă, că actorii să fie toți de aceeași mărime, actori incercați, dintre cei mai vechi.

Pentrucă în drama asta trebuie să se ajungă la un comic serios, provenit din trecerea tragicului la limitele care il apropie de comic. Râsul acela dureros, până la durere fizică, așa cum îți vine să râzi în fața prea-urâtului, care îți produce o spaimă în care te bucuri că totuși trăești, trebuia să fie elementul de bază al spectatorilor, în tot timpul spectacolului.

In artă, limitele acestea se ajung greu și cu siguranță rușii au fost neîntrecuți în această privință.

Pentru drame ca „Asilul de noapte" Naționalul nstru nu are director de scenă. Poate trebuia încercat tot dl Ștefan Braborescu, deși dsa pare să lucreze de preferință dramele clasice, sau comedii gen B. Shaw.

In orice caz cu o distribuție mai adecvată spectacolul putea eși mult mai onorabil. Dar pentru a face o distribuție justă pe care în primul rând să ști teatru. Ceeace de data aceasta nu este cazul.

„VICTORIA", Timișoara.